

ÁRSSKÝRSLA 2009



LANDSBÓKASAFN ÍSLANDS
HÁSKÓLABÓKASAFN



Hópmýnd af starfsfólki safnsins 6. maí 2010.

Landsbókasafn Íslands – Háskólabókasafn: Ársskýrsla 2009.

Ritstjórn: Ingibjörg Steinunn Sverrisdóttir (ábm.), Þorsteinn Hallgrímsson.

Umbrot: Erla Bjarnadóttir.

Forsíðumynd er hluti af verkinu Mannsandinn: Fortíð – Nútíð – Framtíð eftir Leif Breiðfjörð, sem var gert í tilefni af opnun safnsins 1994.

Aðrar myndir eru teknar við ýmis tækifæri í safninu á afmælisári, svo sem við opnun sýninga, afhendingu handrita til varðveislu og á fundum.

Myndirnar eru teknar af starfsmönnum myndastofu.

EFNISYFIRLIT

FRÁ LANDSBÓKAVERÐI	4
Árangurssamningur	4
STJÓRNSÝSLA.....	6
Innra starf.....	6
Samskipti við Háskóla Íslands	10
Innlent samstarf	11
Erlent samstarf	13
SKIPURIT.....	15
REKSTRARSVIÐ	16
Fjármál	16
Starfsmenn	16
Vefstjórn.....	17
Tölvurekstur	18
Upplýsingatæknihópur	18
Kynning og sýningar	19
Rekstur húss og lóðar	20
VARÐVEISLUSVIÐ.....	22
Handritadeild.....	22
Þjóðdeild.....	24
Skylduskil	24
Íslensk skráning, lyklun og flokkun	25
Þjónusta og umönnun efnis	25
Sérstöfn	25
Bókband og forvarsla	25
Myndastofa	26
ÞJÓNUSTUSVIÐ.....	27
Upplýsingadeild	28
Upplýsingaþjónusta.....	28
Landsaðgangur	28
Útibú	29
Tímaritahald	29
Millisafnalán	30
Útlánadeild	31
Notendaþjónusta – afgreiðsla	31
Námsbókasafn	32
Erlend skráning, lyklun og flokkun	32
Aðföng.....	32
ÁRSTÖLUR	34
Notendur og þjónusta	34
Safnkostur og rekstur	38



Landsbókasafn Íslands – Háskólabókasafn er þekkingarveita í allra þágu. Safnið veitir íslensku samfélagi þjónustu á öllum sviðum vísinda og fræða. Það er í forystu um öflun, varðveislu og miðlun upplýsinga og eflir þannig menningu, rannsóknir og nýsköpun.

Í umhverfi safnsins urði þær breytingar helstar að bankahrunið 2008 og kreppan í kjölfar þess hafði veruleg áhrif á rekstur safnsins. Framlög á fjárlögum voru skörin niður um 6.5% og öll aðföng til safnsins hækkuðu. Erlent efni tvöfaldaðist í verði vegna gengisfalls krónunnar og mest urðu áhrifin í innkaupum vegna Landsaðgangs. Með samstilltu átaki margra aðila tókst að tryggja fjármögnun Landsaðgangsins árin 2009 og 2010 og seinni hluta árs var, í samráði við menntamálaráðuneytið, tekin ákvörðun um að semja við útgefendur til næstu þriggja ára.

Í rekstri safnsins var reynt að hagræða og spara og niðurstaða rekstrareiknings er jákvæð. Ekki var ráðið í störf sem losnuðu nema brýna nauðsyn bæri til og fækkaði ársverkum um þrjú og hálft. Þá voru vaktatöflur endurskoðaðar, farið var yfir öll innkaup, ferðir erlendis skornar niður o.s.frv. Markmiðið er að verja störf í safninu og að halda uppi sama þjónustustigi.

Eitt umfangsmesta verkefnið á árinu var stefnumótun fyrir safnið. Ný stefna var samþykkt í maí undir yfirskriftinni *Þekkingarveita í allra þágu : stefna Landsbókasafns Íslands – Háskólabókasafns 2009 – 2012*. Fjölmargir komu að vinnunni og er þeim öllum þakkað fyrir þeirra framlag.

Haldið var upp á 15 ára afmæli safnsins 1. desember með kynningu á Miðstöð munnlegrar sögu og Skemmuni sem er stafrænt gagnasafn háskóla. Einnig var haldin vegleg afmælisveisla.

ÁRANGURSSAMNINGUR

Í samræmi við árangurssamning milli safnsins og menntamálaráðuneytisins frá 2005 hefur verið lögð áhersla á stöðu safnsins sem þekkingarveitu. Í febrúar var haldinn fundur með ráðuneytinu þar sem farið var yfir helstu atriði samningsins. Áherslurnar eru einkum tvenns konar, *Stafrænt þjóðbókasafn* og *Stafrænt rannsóknabókasafn*. Á árinu var unnið að eftirtöldum verkefnum í þessum málaflokkum:

STAFRÆNT ÞJÓÐBÓKASAFN

Stafræn endurgerð íslensks efnis

Á fjárlögum 2007 veitti Alþingi fé til stafrænnar endurgerðar íslenskra dagblaða til þriggja ára. Unnið hefur verið að því verkefni á árinu ásamt fleiri verkefnum og lýkur því í mars 2010. Það hefur að mestu verið unnið á Akureyri. Sótt var um áframhaldandi styrk frá Alþingi til að mynda *Stjórnartíðindi*, *Lögbirtingarblað* og landsmálablöð næstu tvö árin á Akureyri, en hann fékkst ekki. Leitað er kostaðra verkefna til að mynda áfram á Akureyri og eru verkefni tryggð fram á haust 2010. Heildarfjöldi myndaðra blaðsíðna á *timarit.is* er nú um 3.3 (2.6) milljónir. Heildarfjöldi ljóslesinna (OCR) blaðsíðna er tæplega 3.2 (2.0) milljónir. Ljóslestur gerir leit í efni blaðanna mögulega. Á árinu hófst myndun handrita úr safni Reykjavíkurdeildar hins Íslenska Bókmenntafélags – ÍBR og unnið var að vefnum *handrit.is* sem er samstarfsverkefni með Árnastofnunum í Reykjavík og í Kaupmannahöfn. Beta útgáfa er opin á vefnum en hann verður formlega opnaður 2010. Þá hófst undirbúningur að gerð vefs fyrir stafræna endurgerð bóka.

Söfnun íslenskra vefsíðna

Katrín Jakobsdóttir menntamálaráðherra opnaði íslenska vefsafnið, *vefsafn.is* þann 29. september. Í þessari fyrstu útgáfu er hægt að leita eftir vefslóðum (url) en áfram verður unnið að því að bæta leitir í vefsafninu. Íslenskum vefsíðum hefur verið safnað reglulega síðan 2004 og afrit af vefsafninu er hýst hjá Skýrr hf. Nú eru um 1000 (450) milljónir skjala í vefsafninu. Fjöldi vefsetra í árslok 2009 voru 26.609 (23.000). Magnið er 15.6 (10.0) terabæt og er það afritað þannig að magnið er tvöfalt. Ísland er fyrsta landið í heiminum sem opnar almenningi aðgang að öllu efni sem safnað er af þjóðarláni landsins. Búast má við því að safnið

verði gríðarlega mikilvæg heimildanama fyrir t.d. sagnfræðinga og fjölmiðlafólk framtíðarinnar.

Móttaka á stafrænu íslensku efni

Á árinu var unnið að undirbúningi þess að taka á móti efni sem verður til stafrænt. Safnið tekur nú á móti stafrænum gögnum á pdf-formi til varðveislu á netfanginu tgogn@bok.hi.is. Einnig er efni sótt frá völdum aðilum. Gerðir hafa verið samningar við nokkra aðila um að senda efni jafnóðum og það verður til. Miðstöð munnlegrar sögu tók til starfa í safninu 2007. Stafrænt efni Miðstöðvarinnar er varðveitt á netþjónum safnsins. Þann 1. desember opnaði Katrín Jakobsdóttir menntamálaráðherra skrá yfir efni stöðvarinnar en hún er aðgengileg á vefnum munnlegsaga.is. Safnið tók við rekstri Skemmunar sem er opið (Open Access) geymslusafn háskóla fyrir stafræn lokaverkefni nemenda og rannsóknarit starfsmanna. Skemman.is er í DSpace gagnageymslu sem er opinn hugbúnaður (Open Source). Verkefnið fór af stað sem samstarfsverkefni Háskólans á Akureyri og Kennaraháskóla Íslands, en Háskóli Íslands, Háskólinn á Bifröst, Landbúnaðarháskólinn á Hvanneyri og Listaháskóli Íslands hafa nú bæst við. Um áramót voru í Skemmunni 3.952 verk eftir 4.645 höfunda. Í árslok var önnur DSpace gagnageymsla sett upp en ætlunin er að aðlaga hana til að halda utan um íslenskt skilaskýlt efni sem verður til stafrænt og berst í skylduskilum.

STAFRÆNT RANNSÓKNABÓKASAFN

Landsaðgangur

Við gengisfall krónunnar í kjölfar efnahagshrunsins tókst að semja um afslátt á greiðslum fyrir efni í Landsaðgangi vegna ársins 2009. Jafnframt var fjármögnun tryggð fyrir árin 2009 og 2010 í samvinnu við menntamálaráðuneytið en endurskoða þarf fjármögnun verkefnisins til framtíðar. Gerðir voru nýir samningar við birgja í árslok 2009 vegna áranna 2010-2012. Litlar breytingar urðu á efni í Landsaðgangi nema *ProQuest 500* verður uppfært í *Proquest Central*, með talsvert meira efni, en fyrir sama verð. Krækjukerfið SFX Classic var innleitt fyrir Landsaðgang og háskólasamfélagið á Íslandi. Þetta er samstarfsverkefni Landsaðgangs og Landskerfis bókasafna. Í kerfinu verða aðgengi- legar rafrænar tímaritaáskriftir Landsaðgangs og allra háskólabókasafnanna. Þar má leita samtímis í séráskriftum viðkomandi háskóla og áskriftum Landsaðgangs. Notkun á gagnasöfnum eykst stöðugt.

Vefir safnsins

Unnið er að endurskoðun vefja safnsins, en gert er ráð fyrir samræmdu útliti, leiðakerfi og virkni, og að auðvelt verði að ferðast á milli þeirra. Við endurskoðun vefjanna er tekið mið af þeim áherslum sem liggja til grundvallar úttekum á vefsíðum opinberra stofnana á Íslandi sem fyrirtækið Sjá ehf. hefur framkvæmt. Þá er unnið eftir staðlinum WCAG 2.0 (Web Content Accessibility Guidelines) fyrir aðgengi fatlaðra og sjónskertra að vefsíðum. Endurskoðaður aðalvefur var opnaður í mars og í sama mánuði var vefurinn um doktorsritgerðir Íslendinga uppfærður til samræmis við nýtt útlímispema vefja safnsins. Vefsafnið var opnað í sept. með nýja útlitinu en Skemman sem var opnuð í apríl verður endurskoðuð með nýrri útgáfu á næsta ári.

Opinn aðgangur (Open Access)

Frá 2006 hefur safnið verið þátttakandi í norræna verkefninu Nordbib, sem er fjögurra ára fjármögnunarverkefni um þróun opins aðgangs að vísinda og rannsóknarupplýsingum (Open Access). Verkefninu lýkur 2010 og í skoðun er framhaldsverkefni á norrænum vettvangi. Tímaritið *ScieCom Info* er veftímarit í opnum aðgangi og er unnið í kerfinu Open Journal Systems sem hefur verið þróað í því skyni að koma vísindalegu efni á framfæri á Netinu. Tímaritið er styrkt af Nordbib og er vettvangur fyrir vísindalega umræðu Norðurlandanna og Eystrasaltsríkjanna með sérstakri áherslu á OA. Nokkrar greinar frá Íslandi hafa birst í blaðinu. Vikan 19.-23. okt. var tileinkuð opnum aðgangi – Open Access í rannsóknarbókasöfnum um heim allan. Tilgangurinn er að vekja athygli á þörfinni fyrir opinn og óheftan aðgang að vísindalegu efni á Netinu en hugmyndafræðin sem býr að baki OA á sífellt meira fylgi að fagna. Settar voru upplýsingar um OA á vef safnsins og þaðan eru krækjur á meira efni. Opinn aðgangur var kynntur á fundi Vísindaráðs í nóvember.

Í ársskýrslunni er fjallað um helstu verkefni sem unnin voru innan safnsins, auk þess sem birtar eru töflur um árangursmælingar og lykiltölur um starfsemina og helstu niðurstöðutölur rekstrarreiknings.

Ingibjörg Steinunn Sverrisdóttir
landsbókavörður

STJÓRNSÝSLA

STJÓRN

Í stjórn safnsins sátu Hörður Sigurðsson formaður, skipaður af menntamálaráðherra, Rögnvaldur Ólafsson og Birna Arnbjörnsdóttir skipuð að tilnefningu háskólaráðs Háskóla Íslands, Magnús Jónsson að tilnefningu vísindanefndar Vísinda- og tækniráðs og Eydís Arnviðardóttir að tilnefningu Upplýsingar. Í varastjórn voru Sigrún Magnúsdóttir tilnefnd af menntamálaráðuneyti, Snorri Þór Sigurðsson og Arnfríður Guðmundsdóttir frá Háskóla Íslands, Jóhanna Einarsdóttir frá Vísinda- og tækniráði og Anna Torfadóttir frá Upplýsingum. Fulltrúi starfsmanna var Ragna Steinarsdóttir en varamaður hennar er Rannver H. Hannesson. Stjórnarfundir sitja einnig landsbókavörður, aðstoðarlandsbókavörður og fjármálastjóri safnsins. Haldnir voru 11 stjórnarfundir á árinu. Fundargerðir stjórnar eru birtar á *Inngangi*, innri vef safnsins og sendar menntamálaráðuneytinu.

FRAMKVÆMDARÁÐ

Framkvæmdaráð hittist að jafnaði vikulega en þar er miðlað upplýsingum, verkefni samhæfð og fjallað um rekstur safnsins. Í framkvæmdaráði sitja landsbókavörður, aðstoðarlandsbókavörður, sviðsstjórnar varðveislu- og þjónustusviðs og fjármálastjóri sem er jafnframt sviðsstjóri rekstrarsviðs. Framkvæmdaráð fundaði 43 sinnum á árinu og eru fundargerðir birtar á *Inngangi*.

INNRA STARF

REKSTRARÁÆTLUN

Framlag til safnsins á fjárlögum 2009 var um 664.2 millj. kr. Við framlag á fjárlögum bættust síðan fjárveitingar m.a. vegna rannsóknarleyfa, fasteignaskatts, tryggingagjalds og Landsaðgangs vegna gengisfalls krónunnar, þannig að heildarframlag ríkisins varð um 725.9 millj. kr. Á árinu tókst að ljúka ýmsum viðhaldsverkefnum og aðgerðum í öryggismálum. Einnig voru keyptir diskar og tölvustæður til að geyma stafrænt efni en umfang þess eykst sífellt.

VERKEFNAÁÆTLANIR

Árið 2009 voru unnar verkefnaáætlanir fyrir hvert svið eins og venja er. Alls voru 252 verkefni á

ENDURSKOÐUN LAGA UM LANDSBÓKA-SAFN ÍSLANDS – HÁSKÓLABÓKASAFN

Frumvarp til laga um Landsbókasafn Íslands – Háskólabókasafn var lagt fram á haustþingi 2008 og var í menntamálanefnd í byrjun árs 2009. Leitað var umsagna og aðilar kallaðir fyrir nefndina. Við stjórnarskipti vorið 2009 dagaði frumvarpið uppi í þinginu.

STEFNUMÓTUN

Unnið var að stefnumótun fyrir safnið fyrri hluta árs og fyrirtækið Stjórnhættir ehf fengið til ráðgjafar og aðstoðar við vinnslu stefnunnar. Tíu manna stefnumótunarhópur hittist á níu fundum, dagsfundur var haldinn með ýmsum hagsmunaaðilum í Þjóðmenningarhúsinu og almennir starfsmannafundir voru tveir. Úr því efni sem safnaðist fyrir á fundunum var unnin tillaga sem framkvæmdaráð safnsins fór yfir og var henni skilað til stjórnar. Stjórnin vann tillöguna áfram og samþykkti endanlega stefnu 19. maí 2009 undir yfirskriftinni *Bekkingarveita í allra þágu : stefna Landsbókasafns Íslands – Háskólabókasafns 2009 – 2012*. Safnið setur sér átta markmið út frá hlutverki og framtíðarsýn. Til að vinna að hverju markmiði eru skilgreindar þrjár aðgerðir og síðan smærri verkefni eða viðfangsefni innan hverrar aðgerðar. Stefnan er aðgengileg á vef safnsins á íslensku og ensku.

áætlun. Fylgst er með framvindu verkefna á hverjum ársfjórðungi og í árslok er árangur metinn, hvað hefur áunnist, hvað hefur ekki tekist og hvers vegna. Um 80% verkefna voru á áætlun eða lokið við þau á árinu. Önnur verkefni voru ýmist ekki á áætlun, í bið eða hætt var við þau.

FRÆÐSLUÁÆTLANIR

Fræðsluáætlanir voru unnar fyrir veturna 2008-2009 og 2009-2010. Á árinu sinnti starfsfólk safnsins fræðslunni að mestu leyti. Sem dæmi um námskeið á árinu 2009 má nefna að nokkrir starfsmenn kynntu afrakstur rannsóknarleyfa, kynningar á starfsemi einstakra sviða, GoPro, RSS-feed, Excel, Outlook, Endnote, lífeyrismál og

skyndihjálþ. Þar að auki gerir safnið þá kröfu til margra starfsmanna að þeir haldi sér við í sínu fagi og kostar námskeið og fræðslu fyrir þá bæði innanlands og utan. Allmargir starfsmenn safnsins stunda nám eða sækja sér endurmenntun á eigin vegum. Reynt er að koma til móts við þá með sveigjanlegum vinnutíma eða lækkuðu starfs hlutfalli, sérstaklega ef að námið nýtist viðkomandi í starfi eða bætir við þekkingu í safninu.

RANNSÓKNARLEYFI

Á árinu fékk einn starfsmaður, *Kristín Bragadóttir* rannsóknarleyfi, samtals í einn mánuð, til að heimsækja Library of Congress og Konunglega bókasafnið í Kaupmannahöfn. Markmiðið var að kynna sér starfsemi og rekstur safnanna, starfsemi stærstu starfseininga, öryggismál og meðferð fágætis.

RÁÐSTEFNUR, MÁLÞING, FUNDIR

Vinnustofa í TEI P5 – Rafræn textaútgáfa

Dagana 3.-5. febrúar var haldin vinnustofa í rafrænni textaútgáfu í kennslustofunni á 4. hæð. Starfsmenn á handritasviði Árnastofnunar í samvinnu við Árnasafn í Kaupmannahöfn stóðu fyrir kynningu og leiðbeiningu fyrir starfsmenn og gesti stofnunarinnar og fyrir starfsmenn handritadeildar í notkun XML-staðalsins TEI P5 við útgáfu handritatexta. Vinnustofan var hugsuð til að gefa fólki kost á að spreyta sig við að merkja texta skv. TEI P5 staðlinum. Málstofan var hluti af kynningaráætlun ENRICH verkefnisins sem safnið tók þátt í og liður í vinnslu vefjarins *handrit.is*.

Fræðslufundir skrásetjara

Fyrri fræðslufundur skrásetjara Gagnis var haldinn í fyrirlestrasal safnsins 21. apríl og sóttu hann 60-70 manns. Greint var frá breytingum sem urðu við lykklun Gagnis í mars, fjallaði um breytt vinnulag skrásetjara, efnisorð og nýjar og breyttar leitir í kerfinu. Einnig var kynnt verkefni um tölfraði bókfræðigrunns Gagnis en það byggist á kóðun skráningarfærslna. Þá var rætt um rafrænan aðgang úr færslum í Gagni en rafrænt efni er ofarlega á baugi. Fyrir forgöngu skráningarráðs Gagnis eru tveir vinnuhópar að störfum á þeim vettvangi; annar fjallar um skráningu, hinn um varðveislu. Í desember var haldinn seinni fræðslufundur skrásetjara Gagnis og sóttu hann rúmlega 50 manns. Þar var fjallað um skráningu ritraða vegna breytinga á marksniði, færsluflutninga úr OCLC og SVUC, tölfraði bókfræðigrunns Gagnis og starf gæðahóps Gagnis.

Af einkasyni hugumstórra fjalla - málþing um Gunnar Gunnarsson rithöfund

Þann 18. maí var haldið málþing á vegum safnsins og Gunnarsstofnunar um Gunnar Gunnarsson rithöfund, en þann dag voru 120 ár liðin frá fæðingu hans. Á málþinginu var einkum fjallað um þrjú af verkum Gunnars: *Brimhendu*, *Vikivaka* og *Aðventu* og í lokin voru pallborðsumræður.

Opnun vefsafnsins – vefsafn.is

Katrín Jakobsdóttir menntamálaráðherra opnaði formlega þann 29. september Íslenska vefsafnið, safn vefsíðna á þjóðarléninu .is. Við opnunina fluttu Þorsteinn Hallgrímsson og Kristinn Sigurðsson kynningu um tilurð vefsafnsins og Salvör Gissurardóttir lektor við HÍ og bloggari sagði frá hugleiðingum sínum um söfnun vefsíðna og þau not sem hafa má af slíku safni.

Eitt tungumál fyrir allan heiminn – málþing um Þorstein Þorsteinsson hagfræðing

Málþing til heiðurs Þorsteini Þorsteinssyni, hagfræðingi og esperantista var haldið 15. október í tengslum við að sýning um ævi og starf Þorsteins var opnuð í sýningarrými safnsins. Tilefnið var að árið 2009 voru hundrað ár liðin frá því að fyrsta íslenska kennslubókin í esperanto kom út. Dr. Þorsteinn sem var fyrsti forstöðumaður Hagstofu Íslands skrifaði bókina og lagði hún grunn að fjölbreyttu íslensku esperantostarfi.

Kynningarfundur um vefgáttina Vifanord

Þann 24. nóvember var haldinn kynningarfundur um vefgáttina Vifanord í fyrirlestrasalnum. Vifanord er sameiginlegt verkefni háskólanna í Kiel, Göttingen og Greifswald og er fjármagnað af Þýska rannsóknarfélaginu, Deutsche Forschungsgemeinschaft. Markmiðið með vefgáttinni er að safna saman og veita aðgang að vísindalegum fróðleik frá Norðurlöndunum og baltnesku löndunum. Um er að ræða mjög víðfeðma söfnun ekki einungis í landfræðilegum skilningi heldur einnig hvað varðar efnisúrval. Í grófum dráttum er safnað efni af sviði hugvísinda og félagsvísinda (nánar tiltekið er um að ræða tungumál, bókmenntir, ásatrú, sagnfræði, forsögu, þjóðfræði og stjórnmálafræði). Efnið er í formi vefsíðna, heildartexta á vefnum, bókasafnskerfa viðkomandi landa og bókasafnskerfa þýsku háskólanna, gagnagrunna og gagnasafna.

Morgunkorn Upplýsingar

Mánaðarlegir fræðslufundir Upplýsingar, félags bókasafns- og upplýsingafræða voru haldnir í fyrirlestrasal safnsins veturinn 2009-2010.

ÖRYGGISMÁL

Haldið var áfram að vinna að því að auka öryggi safnskots og starfsmanna, og var stuðst við skýrslu sérfræðings í öryggismálum frá Konunglega danska bókasafninu sem safnið fékk til sín haustið 2006. Í árslok var lokið við nær allar aðgerðir sem taldar voru nauðsynlegar en hafa ber í huga að sífellt þarf að endurskoða það sem gert hefur verið og bregðast við nýjum áhættuþáttum sem kunna að koma upp. Farið var yfir brunavarnir safnsins og haldnir fræðslufundir fyrir starfsmenn en af ýmsum orsökum var ekki haldin brunaeðing þar sem allir yfirgefa bygginguna. Verulegt átak var gert í að tryggja öryggi safnskots safnsins og öryggiskerfi hússins var endurnýjað og bætt við fjölmörgum öryggismyndavélum víðsvegar í safninu. Í árslok 2009 lauk endurnýjun á öllum miðlægum hugbúnaði og vélbúnaði hússtjórnarkerfa safnsins en þau tæki sem eru dreifð um allt safnið verða endurnýjuð eftir þörfum.

VEFIR SAFNSINS

Vefumsjónarkerfið (CMS Made Simple) var tekið í notkun 2008 og verða allir vefir safnsins smám saman færðir í það. Gert er ráð fyrir ákveðnu samræmi í útliti og virkni og að auðvelt verði að ferðast á milli vefjanna. Árið 2008 voru vefirnir *Handbók skrásetjara* (HASK), *Inngangur* og *timarit.is* opnaðir endurskoðaðir og í nýju útliti. Endurskoðaður aðalvefur var opnaður í mars 2009 og jafnframt var vefurinn *Skrá um doktorsritgerðir Íslendinga* uppfærður. Nýr vefur, *vefsafn.is* var opnaður í september. Með opnun vefsafnsins náðist langþráður áfangi í aðgengi að þeim vefsöfnunum sem safnið hefur sinnt síðan 2004. Í þessari fyrstu útgáfu er hægt að leita eftir vefslóðum (url) og síðan eftir tímalínu. Þá tók safnið við rekstri Skemmunar sem er stafrænt gagnasafn nokkurra háskóla, aðallega fyrir lokaritgerðir. Verið er að undirbúa nýja útgáfu vefjarins *skemman.is* sem veitir aðgang að gagnasafninu og verður hún opnuð á næsta ári. Þá var opnuð síða á Facebook í janúar en hún er notuð til að kynna viðburði og breytingar í starfsemi safnsins auk þess sem Tón- og myndasafn rekur MySpace síðu í því skyni að kynna starfsemi sína, til að safna efni og setja sig í samband við íslenska tónlistarmenn sem gefa út verk sín á netinu.

Á árinu gátu notendur Uglunnar, innri vefs Háskóla Íslands, bætt safninu við forsiðuna hjá sér, fengið fréttir safnsins eða tengla á helstu úrræði í heimildaleit.

VEFMÆLINGAR

Modernus sá um talningu á tólf vefjum safnsins en fyrirtækið hefur framkvæmt mælingar á fyrir safnið frá því í október 2004. Aukning varð á notkun vefjanna á árinu, en heildarfjöldi notenda var um 544 (386) þúsund, 862 (634) þúsund innlit og um 6.7 (3.1) m. síðuflettinga. Aukning varð á notkun flestra vefjanna auk þess sem Vefsafnið og Skemman bætast við. *Timarit.is* er langmest sótti vefurinn en umferð um hann hefur nánast tvöfaldast milli ára og fer hann nú upp fyrir aðalvefinn. Fjórir mest notuðu vefirnir, aðalvefur, *timarit.is*, *hvar.is* og *Skemman.is* eru með 85% af allri notkun vefjanna. Notkun hinna er minni en þeir eiga sinn trygga notendahóp.

SKJALASTJÓRN

Nú hafa 36 starfsmenn aðgang að skjalastjórnarkerfinu GoPro.net. Erla Bjarnadóttir á skrifstofu landsbókavörðar sér um skjalamál og að ganga frá eldri skjölum í geymslu. Alls voru stofnuð 316 (212) mál í GoPro árið 2009. Þórir Ragnarsson fyrrv. aðstoðarlandsbókavörður lauk við að fara yfir og ganga frá hluta af skjölum Háskólabókasafns, auk þess sem Einar Sigurðsson fyrrv. landsbókavörður kom að málinu. Þá hóf Þórunn Sveina Hreinsdóttir, nemi í stjórnsýslufræðum, að skrá skjalasafn gamla Landsbókasafns, sem hluta af starfsnámi sínu. Skjölin eru varðveitt í handritadeild og voru skráð í File-Maker gagnagrunn frá Þjóðskjalasafni Íslands.

ÚTGÁFA

Nýr prentaður bæklingur um safnið var gefinn út í upphafi árs, bæði á íslensku og ensku. Þá var stefna safnsins *Þekkingarveita í allra þágu* ljósrituð í takmörkuðu upplagi og dreift til kynningar. Stefna safnsins í hnotskurn var ljósrituð og plöstuð og fengu allir starfsmenn eintak. Þetta efni er einnig aðgengilegt á vef safnsins en stefnt er að því að útgáfan verði sem mest í rafrænu formi. Bæklingar og kynningarefni verður áfram til í prentuðu formi, en flestir bæklingar eru aðgengilegir á vef safnsins á pdf-sniði, allar ársskýrslur safnsins frá 1994, sýningarskrár frá 2007 og *Árbók Landsbókasafns 1945-1994* er aðgengileg á *timarit.is*. Greinum og skrifum starfsmanna sem tengjast starfsemi safnsins er safnað á vefinn.

Í VIKULOKIN

Landsbókavörður sendir reglulega út pistla undir heitinu *Í vikulokin*. Pistlarnir eru sendir á alla starfsmenn og stjórn safnsins og snemma árs var byrjað að senda á starfsmenn bókasafns Mennta-

vísindasviðs. Tilgangurinn er að draga saman það helsta sem gerst hefur undanfarna viku og veita upplýsingar um þau verkefni sem verið er að vinna að í safninu og samskipti við aðila utan safns. Alls voru sendir út 41 vikulokapistilar á árinu og er þeim jafnframt safnað á *Inngang*.

STARFSMANNAFUNDIR

Fjórir almennir starfsmannafundir voru haldnir á árinu:

13. janúar var kynning á undirbúningi fyrir stefnumótunarvinnu og fulltrúum í stefnumótunarhópi.

29. janúar var almennur starfsmannafundur sem liður í stefnumótunarvinnu. Átta starfsmenn voru með stutt framsöguerindi og síðan voru almennar umræður en afrakstur fundarins var innlegg eða fóður í vinnu stefnumótunarhópsins.

3. apríl var stefnumótunarvinnan og drög að stefnumótun kynnt. Fulltrúar í stefnumótunarhópnum fóru yfir vinnu við markmiðasetningu og aðgerðaáætlun til næstu ára. Talsverðar umræður voru á fundinum og voru starfsmenn hvattir til að koma með ábendingar og tillögur.

29. október var fundur um fjárhagsmálefni safnsins, þ.e. framlag á fjárlögum og rekstraráætlun fyrir

árið 2010 auk þess sem farið var yfir verkefnaáætlun 2009 og undirbúning fyrir 2010.

STARFSMANNAFÉLAGIÐ HLÖÐVER

Í stjórn 2009-2010 voru: Áki G. Karlsson, Bryndís Ingvarsdóttir, Laufey Jóhannesdóttir, Sigurgeir Finnsson, Soffía Bjarnadóttir og Vigdís Edda Jónsdóttir. Félagið stóð fyrir ýmsum uppákomum á árinu m.a. var nýársgleði haldin í Bókhöðunni í janúar, farið var í leikhús í Landnámssetrinu í Borgarnesi, grillveisla var haldin við Bókhöðuna auk þess sem félagið stóð nokkrum sinnum fyrir spurningakeppninni BarSvari í kaffistofunni á 2. hæð.

MÖTUNEYTI

Cesar veitingar undir stjórn Ægis Finnbogasonar sáu um rekstur mötuneytis fyrir starfsmenn og kaffistofu á 2. hæð og sáu einnig um fundi og móttökur á vegum safnsins. Fyrirtækið sá einnig um mat í Tæknigarði.



Stefnumótunarfundur í Þjóðmenningarhúsinu.

SAMSKIPTI VIÐ HÁSKÓLA ÍSLANDS

SAMSTARFSSAMNINGUR OG SAMSTARFS-NEFND

Unnið var að endurnýjun samstarfssamnings milli Háskóla Íslands og safnsins á árinu og nýr samningur undirritaður 16. desember. Nýmæli í samningnum er að nú sitja tveir fulltrúar frá hvorri stofnun í samstarfsnefnd í stað eins áður og að fræðasvið skulu tilnefna tengiliði við safnið og safnið tilnefnir tengiliði við sviðin á móti. Þá tekur skólinn aukinn þátt í greiðslum vegna reksturs og afnota af Gegni og tekur þátt í rekstri Skemmunnar.

HÁSKÓLAÞING

Fyrirkomulagi háskólaþinga var breytt 2008 og nefnast nú háskólaþing. Landsbókavörður situr háskólaþing en það kom saman í annað skipti 15. maí til að fara yfir drög að endurskoðuðum reglum um Háskóla Íslands og drög að endurskoðuðu matskerfi rannsókna. Þriðja háskólaþing var haldið 27. nóvember og þar var rætt um stöðu og framtíð háskólakerfisins á Íslandi, stefnu um inntöku nýnema við Háskóla Íslands og ný stefna Landsbókasafns Íslands – Háskólabókasafns var kynnt.

STÚDENTARÁÐ HÁSKÓLA ÍSLANDS

Tveir fundir voru haldnir með hagsmunanefnd stúdenta. Í samráði við stúdentaráð er afgreiðslutími í prófum lengdur um nokkra klukkutíma. Mælanleg aukning er á notkun lessæta í safninu á þeim tíma.

SKEMMAN OG SKIL NÁMSRITGERÐA Á STAFRÆNU FORMI

Rekstur Skemmunnar var færður til safnsins í byrjun árs en ætlunin er að safnið sjái um rekstur hennar og viðhald í framtíðinni. Nú er aðallega unnið að því að setja inn lokaritgerðir nemenda en gert er ráð fyrir að ýmislegt annað efni sem viðkemur háskólunum geti rúmast í Skemmunni t.d. greinar og bækur frá kennurum. Seinni hluta ársins var unnið að því að tengja Listaháskólann, Bifröst og Hvanneyri við kerfið. Samstarfssamningur um rekstur og þróun Skemmunnar var undirritaður 17. desember. Skólarnir sem taka þátt skipta með sér kostnaði við hýsingu kerfisins og rekstur. Skemman byggir á hugbúnaðinum DSpace sem er opinn hugbúnaður og verður hún uppfærð á næsta ári. Þróun Skemmunnar er stjórnað af verkefnisstjórn sem í sitja fulltrúar allra samningsaðila. Nú eru um 2400 ritgerðir frá HÍ aðgengilegar í Skemmunni en safnið leggur áherslu á að þær séu í opnum aðgangi.

SAMSTARFSSAMNINGUR VIÐ NÁMSBRAUT Í BÓKASAFNS- OG UPPLÝSINGAFRÆÐI

Þann 15. desember var skrifað undir samning við námsbraut í bókasafns- og upplýsingafræði við HÍ. Markmiðið er að mynda tengsl milli háskólanáms í faginu og starfsemi safnsins. Tekið verður á móti nemum námsbrautarinnar í vettvangsnám í allt að eina viku, einnig hópum nema, styðja þá nema sem vinna rannsóknarverkefni á safninu og viku námskeið um safnið verður haldið annað hvert ár.



Undirskrift samstarfssamnings við námsbraut í bókasafns- og upplýsingafræði.

HÁSKÓLABÓKAVERÐIR

Háskólabókaverðir hittast reglulega og á árinu voru haldnir 2 fundir, í bókasafni Menntavísindasviðs HÍ og fjarfundur milli Háskóla Íslands og Háskólans á Akureyri. Landsbókavörður og Áslaug Agnarsdóttir sviðsstjóri þjónustusviðs sitja fundina. Meðal helstu mála sem rædd voru má nefna: málefni Landsaðgangs, Skemmuna, Hlöðuna og samning um stafræna eintakagerð háskóla, upplýsingalæsi, kortlagningu minni samlaga, innkaup á rafbókum, skráningu á rafrænu efni o.fl.

LANDSKERFI BÓKASAFNA

Starfsmenn safnsins taka mikinn þátt í vinnu við þróun Gegnis og uppfærslur, og sérfræðingar frá safninu sjá um og taka þátt í kennslu á námskeiðum á vegum Landskerfis bókasafna. Landsbókavörður fer með hlut ríkisins í stjórn fyrirtækisins. Á vegum Landskerfis starfa Skráningarráð og Efnisorðaráð. Í Skráningarráði sitja Sigrún J. Marelsdóttir og Hildur Gunnlaugsdóttir af hálfu safnsins og Ragna Steinarsdóttir í Efnisorðaráði. Á árinu lauk tveggja ára átaksverkefni í efnisorðavinnu í Gegni en Landskerfið veitti safninu styrk að upphæð 1.5 millj. kr. í tvö ár. Safnið hefur, í samvinnu við bókasöfn landsins, tekið við allri efnisorðavinnu í Gegni.

Forgreining – Samþætt leitarvél fyrir Ísland

Í upphafi árs var áfram unnið að frumgerð að leitarvél fyrir Ísland. Sum gögnin þurfti að aðlagða til að hægt væri að nota þau og einnig þurfti að fá leyfi útgefenda erlends efnis. Í apríl voru í frumgerðinni gögn úr Gegni, myndir af íslenskum og erlendum bókakápum frá árinu 2007, íslensk timarit, forn Íslandskort, efni frá Ljósmyndasafni Reykjavíkurborgar og Tónverkamiðstöð Íslands auk úrvals erlendra tímarita og gagnasafna. Landsbókavörður, borgarbókavörður og framkvæmdastjóri Landskerfis bókasafna funduðu með samstarfsaðilum í Kaupmannahöfn í maí og jafnframt var rætt við fulltrúa frá ExLibris vegna Primo leitarvélarinnar. Lokaskýrsla var skilað í júní. Vegna erfiðs efnahagsástands var unnið að áætlanagerð og verkefninu skipt upp í nokkra smærra áfanga. Það auðveldar fjármögnun en verkefnið tekur að sama skapi lengri tíma. Samningaviðræður við ExLibris um kaup á Primo hófust með haustinu í samráði við menntamála- og fjármálaráðuneyti. Þá var greinargerð um fyrirhuguð kaup send hluthöfum og þann 11. desember

var samningur undirritaður. ExLibris mun hefja vinnu við uppsetningu kerfisins í upphafi árs 2010 en síðan verður unnið með Konunglega danska bókasafninu að því að staðfæra kerfið fyrir íslenskar aðstæður og innleiða það.

Gæðahópur

Gæðahópur Gegnis hélt áfram starfi sínu á árinu en markmiðið er að auka gæði bókfræðiupplýsinga í Gegni og stuðla að aukinni skilvirkni í leitum og skráningu. Hópurinn vann m. a. að endurlyklun bókfræðigrunns, nafnmyndastjórn, kerfiskeyrslum, tölfraði og efnisorðum. Skráningarpáttur Gegnis verður í brennidepli á næsta ári. Í gæðahópi situr Hildur Gunnlaugsdóttir af hálfu safnsins.

HASK - Handbók skrásetjara Gegnis

Handbók skrásetjara Gegnis, sem starfsmenn safnsins sjá um, var uppfærð tvisvar á árinu.

SFX

Á árinu 2009 tók umsjónarmaður Landsaðgangs þátt í verkefnahópi um notkun SFX á Íslandi á vegum Landskerfis bókasafna. SFX er krækjakerfi (*link solver*) sem býr til krækju á efni í rafrænum aðgangi. Ef notandi hefur ekki aðgang að efninu fylgja upplýsingar um hvernig er hægt að nálgast það. SFX má einnig nota sem tímaritalista og til að setja fram leitarniðurstöður, til dæmis í samleitar-kerfi. Nokkur háskólasöfn hafa notað SFX og grunnupplýsingar um áskriftir í Landsaðgangi voru í kerfinu. Í framhaldi af vinnu hópsins ákvað Landskerfi að uppfæra úr SFX Express í SFX Classic, sem er þróaðri útgáfa af kerfinu og fá fleiri aðila til samstarfsins. Í árslok voru allar upplýsingar um áskriftir í Landsaðgangi í kerfinu uppfærðar, auk þess sem rafrænar áskriftir þeirra skóla sem taka þátt í verkefninu voru settar inn.

Námsbókasafnspáttur Gegnis

Námsbókasafnspáttur í Gegni var tekinn í notkun á árinu en hefur ekki nýst sem skildi vegna vandkvæða sem unnið er að laus á.

Fulltrúaráð Aleflis, notendafélags Gegnis

Fulltrúaráð Aleflis er skipað einum fulltrúa frá hverri stjórnunareiningu eins og þær eru myndaðar af Landskerfi bókasafna. Í stjórnunareiningu 7 eru tvö söfn, Lbs-Hbs og Bókasafn Landspítala-Háskólasjúkrahúss. Helga Kristín Gunnarsdóttir sat í fulltrúaráðinu af hálfu safnsins.

LANDSAÐGANGUR

Samningar um Landsaðgang runnu út í árslok. Landsbókavörður skipaði samninganefnd til að semja við útgefendur til næstu þriggja ára. Í henni sitja Birgir Björnsson Lbs-Hbs, Guðrún Tryggvadóttir Háskólanum í Reykjavík, Sólveig Þorsteinsdóttir bókasafni Landspítala og Þorsteinn Hallgrímsson Lbs-Hbs.

KVENNASÖGUSAFN

Í stjórnarnefnd kvennasögusafns sátu Erla Hulda Halldórsdóttir af hálfu Rannsóknarstofu í kvenna- og kynjafræði við HÍ, Helga Guðmundsdóttir frá Kvenfélagasambandi Íslands og Edda G. Björgvinsdóttir af hálfu safnsins. Opnuð var sérstök vefsíða um Laufeyju Valdimarsdóttur og Kvennasögusafn og Lbs-Hbs opnuðu sýninguna *Og íslenska konan eignaðist rödd* um íslensk blöð og tímarit sem konur hafa gefið út og/eða ritstýrt.

MIÐSTÖÐ MUNNLEGRAR SÖGU

Í stjórn Miðstöðvar munnlegrar sögu sátu Guðmundur Jónsson prófessor við HÍ, Þorsteinn Helgason dósent við HÍ, Irma Erlingsdóttir forstöðumaður Rannsóknastofu í kvenna- og kynjafræðum, Gísli Sigurðsson Stofnun Árna Magnússonar og Örn Hrafnkelsson af hálfu safnsins. Verkefnastjóri er Brynhildur Sveinsdóttir. Á árinu var áhersla lögð á að safna viðtölum um kreppuna og búshaldabyltinguna en ýmislegt annað efni skilaði sér til miðstöðvarinnar s.s. um sögu friðarhreyfinga á Íslandi, mannlíf við Þingvallavatn, skipasmíðar á Suðurnesjum, iðnaðarsögu á Akureyri og konur á rauðum sokkum. Þann 1. des. opnaði Katrín Jakobsdóttir menntamálaráðherra skrár safnsins á vefnum. Samningur um samstarfið rann út í desember og hefur ekki verið endurnýjaður.



Stefnumótunarfundur í Þjóðmenningarhúsinu.

ERLENT SAMSTARF

NORON

Norrænir lands- og ríkisbókaverðir hittast að jafnaði tvisvar á ári ásamt forstöðumönnum þeirra þriggja embætta sem sinna bókasafnamálum í Danmörku, Noregi og Svíþjóð. Fyrri fundurinn var haldinn 28. – 29. maí í Stokkhólmi og var þar rætt um starf Nordbib, TEL, Europeana, samvinnu við Eystrasaltslöndin, OCLC o.fl. Til stóð að halda seinni fundinn í Reykjavík í október en honum var frestað.

NORDBIB

Nordbib er fjögurra ára fjármögnunarverkefni á vegum Nordforsk og Norrænu ráðherranefndarinnar og stendur árin 2006 - 2010. Markmiðið er að móta sameiginlega norræna afstöðu til opins aðgengis að rannsóknarupplýsingum og dreifingu þeirra (Open Access – OA). Verkefninu er stýrt af NORON hópnum, en auk þess starfar verkefnishópur sem í sitja fimm norrænir fulltrúar. Áslaug Agnarsdóttir er fulltrúi Íslands. Lokið var við að úthluta styrkjum á árinu en flestum verkefnum lýkur 2010. Á árinu var verkefnið í heild metið og unnið að mótun framhaldsverkefnis.

CENL – CONFERENCE OF EUROPEAN NATIONAL LIBRARIANS

Árlegur fundur var haldinn í Madrid á Spáni 24.-25. sept. Á fundinum, sem jafnframt er aðalfundur samtakanna, voru fluttar skýrslur frá undirnefndum og vegna verkefnanna TEL og Europeana. Þá var samþykkt að setja á fót vinnuhóp og tengslanet um höfundarétt á vegum CENL. Ennfremur var fjallað um samstarf þjóðbókasafna við einkaaðila, varðveislu stafræns efnis, stafræna endurgerð og samninga um birtingu efnis sem er í höfundarétti og samninga um stafræna endurgerð efnis sem enginn gerir tilkall til (orphan) og efnis sem er ekki lengur til á markaði (out of print). Þá var töluvert rætt um tilraunir Google til að koma á stafrænu safni í samstarfi við ýmis rannsóknarbókasöfn í Bandaríkjunum.

EVROPUVERKEFNI

Vinna vegna þátttöku í Evrópuverkefnum var umtalsverð en þau eru rekin á vegum eða í tengslum við CENL.

Evrópubókasafnið - TEL

Safnið er fullgildur aðili að Evrópubókasafninu (The European Library - TEL) síðan 2007 en CENL stýrir verkefninu. Evrópubókasafnið er gátt sem býður upp á samleit og aðgang gögnum frá 48 evrópskum þjóðbókasöfnum á 35 tungumálum, þar á meðal íslensku. Gögnin geta verið skrár, bókfræðifærslur og stafrænt efni. TEL gefur út rafrænt fréttabréf annan hvern mánuð og í síðasta tölublaði ársins var landsbókavörður ritstjóri en fjallað var um Lbs-Hbs og stefnu þess, þrjár sýningar og stafrænt efni safnsins. Safnið tók auk þess þátt í verkefnum á sviði stafrænnar endurgerðar og miðlunar, sem ýmist er stjórnað af Evrópubókasafninu eða nátengd því. Í því samstarfi eru bókasöfn, minjasöfn og skjalasöfn. Framlag safnsins felst í að vinna gögn sín þannig að hægt sé að tengja þau við Evrópubókasafnið og Europeana. Safnið tók þátt í:

TELplus verkefninu sem stóð frá 2007-2009 og fólst m.a. í að yfir 20 milljónir blaðsíður af efni voru ljóslesnar (Optical Character Recognition, OCR) í því skyni að gera þær leitarbærar. Textar í blöðum og tímaritum á timarit.is voru þannig gerðir leitarbærir og felldir inn í Evrópubókasafnið og aðgangur veittur um TEL gáttina.

ENRICH verkefninu sem stóð frá 2007 – 2009 og fólst í því að opna aðgengi að handritaskráningu og stafrænum myndum af handritum með samræmdu leitarferli. Þátttakendur eru skjala- og handritasöfn í Evrópu. Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum, Árnastofnun í Kaupmannahöfn og Lbs-Hbs eru aðilar að þessu verkefni. Aðgangur verður veittur í gegnum *manuscriptorum.eu* og *handrit.is*

Europeana sem er fjölmenningargátt þar sem hægt verður á einum stað að leita að og fá aðgang að fjölbreyttu evrópsku stafrænu efni á sviði menningar og lista, þ.m.t. kvikmyndum, hljóðritum og listaverkum. Frumgerð Europeana var opnuð í janúar 2009 og hluti vefsins er fjöltyngdur, þ.á.m. á íslensku. Unnið er að því að rekstur Europeana verði sjálfstæður og í því skyni var stofnað Europeana v1.0 Thematic Network, sem safnið gerðist aðili að.

IFLA–ÞING Í QUÉBEC Í KANADA

75. þing alþjóðlegu bókasafnasamtakanna IFLA var haldið í Milánó á Ítalíu 23.–27. ágúst. Yfirskrift þess var *Libraries create futures: Building on cultural heritage*. Engir starfsmenn safnsins sóttu þingið.

CDNL – CONFERENCE OF DIRECTORS OF NATIONAL LIBRARIES

Árlegur fundur alþjóðasamtaka landsbókavarda var haldinn í tengslum við við þing IFLA. Landsbókavörður sótti ekki fundinn.

IIPC – INTERNATIONAL INTERNET PRESERVATION CONSORTIUM

Safnið er þáttakandi í IIPC en samtökin hafa það markmið að skilgreina hvað þarf til að varðveita vefsíður einstakra landa (og jafnvel þegar fram í

sækir allar vefsíður) þannig að vitrænt og menningarlegt innihald Vefsins fari ekki forgörðum. Safnið á sæti í stjórn samtakanna og er Þorsteinn Hallgrímsson fulltrúi þess. Jafnframt tekur Kristinn Sigurðsson þátt í starfi vinnuhóps um söfnun vefsíðna (Harvesting Working Group).

SUMARSKÓLI Í HANDRITAFRÆÐUM

Safnið var samstarfsaðili að 6. alþjóðlega sumar-skólanum í handritafræðum (6th International Summer School in Manuscript Studies) sem var haldinn í Reykjavík 18. – 26. ágúst. Sumarskólinn er samstarfsverkefni Lbs-Hbs, Árnastofnunar, Árnasafns og háskólanna í Tübingen, Zürich og Cambridge. Um sextíu nemendur frá sautján löndum sóttu skólann en hluti námskeiða var kenndur í safninu og var Sjöfn Kristjánsdóttir meðal leiðbeinenda af hálfu safnsins.

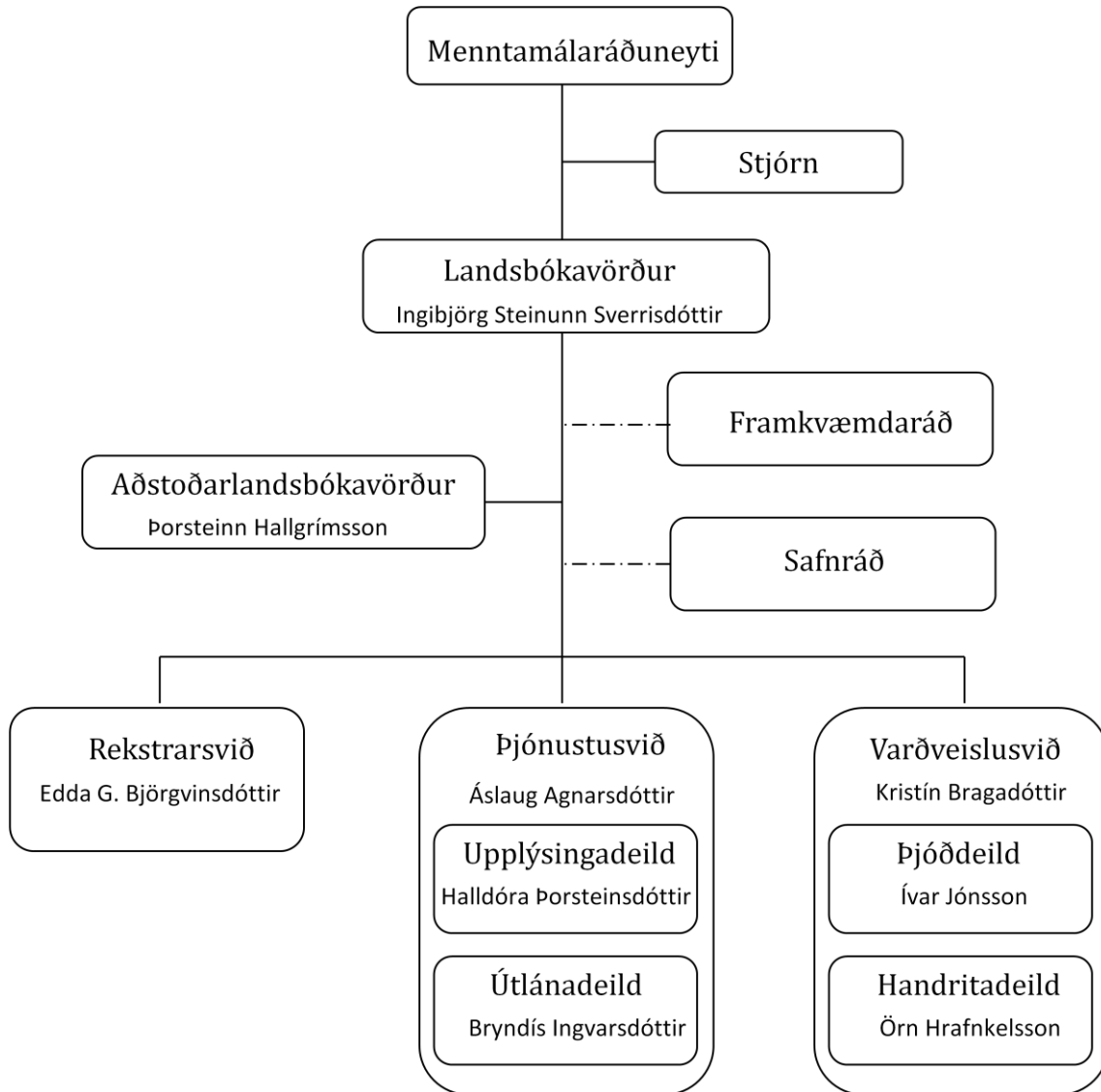
SAMNINGAR

16.02.2009	Samningur við Hið íslenska náttúrufræðifélag um stafræna endurgerð tímaritsins <i>Náttúrufræðingurinn</i> og móttöku pdf-útgáfa.
20.03.2009	Viðauki við samstarfssamning við Þjóðskjalasafn Íslands um stafræna endurgerð dómabóka.
19.05.2009	Samningur við fyrirtækið Múr og mál um viðgerðir á Þjóðarbókhöðunni utanhúss.
07.06.2009	Samningur við verkfræðistofuna Mannvit um endurnýjun og uppfærslu skjámynda og gagnagrunns vegna loftræsi- og lagnakerfa hússins.
08.07.2009	Tækjaleigusamningur við EJS vegna diskastæðna og umsjónarhugbúnaðar fyrir timarit.is.
19.08.2009	Aðildarsamningur að Europeana v1.0 Thematic Network.
27.08.2009	Aðgangur að New Palgrave Dictionary of Economics Online.
07.09.2009	Tækjaleigusamningur við EJS vegna diskastæðna og umsjónarhugbúnaðar fyrir vefsafn.is.
05.11.2009	Samningur um starfsþjálfun nema í MPA-námi.
27.11.2009	Samningur við Veðurstofu Íslands um stafræna endurgerð tímaritsins <i>Veðrið</i> .
10.12.2009	Samningur um afhendingu bréfasafns Einars H. Kvaran.
15.12.2009	Samstarfssamningur við námsbraut í bókasafns- og upplýsingafræði við HÍ.
15.12.2009	Verksamningur við forsætisráðuneytið vegna 200 ára afmælis Jóns Sigurðssonar árið 2011 um gerð heildarskráar yfir gögn hans, stafræna endurgerð, hýsingu og varðveislu á efni sem verður til á afmælisári.
16.12.2009	Samstarfssamningur við Háskóla Íslands – endurnýjun samnings.
16.12.2009	Samstarfssamningur við Landmælingar Íslands um stafræna endurgerð Íslandskorta 1900–1960.
17.12.2009	Samstarfssamningur um rekstur og þróun Skemmunar.

Þá var endursamið við flesta birgja um lækun greiðslna vegna tímarita og gagnasafna í Landsaðgangi vegna ársins 2009:

15.04.2009	Springer Link
16.04.2009	Karger
20.04.2009	Elsevier
20.04.2009	Ebsco
24.04.2009	Blackwell-Wiley
29.04.2009	Proquest
30.04.2009	Britannica
14.05.2009	Sage Publications
2.06.2009	Web of Science

SKIPURIT





Katrín Jakobsdóttir menntamálráðherra opnar íslenska vefsafnið.

REKSTRARSVIÐ

Rekstrarsvið ber ábyrgð á allri innri þjónustu safnsins, þ.e. fjármálum, starfmannamálum, almennu skrifstofuhaldi, upplýsingatækni, vefumsjón, sýningarhaldi, rekstri húss og lóðar og samningum um rekstur mótuneytis og veitingastofu. Sviðsstjóri rekstrarsviðs er jafnframt fjármálastjóri safnsins. Í árslok var fjöldi starfsmanna 19 og ársverk voru 17,75. Auk landsbókavarðar og sviðsstjóra voru á skrifstofu landsbókavarðar 5 starfsmenn í 5 ársverkum, við tölvurekstur og upplýsingatækni 5 starfsmenn í 5 ársverkum, við húsrekstur 5 starfsmenn í 4,25 ársverkum og við sýningarhald 2 starfsmenn í 1,5 ársverkum.

FJÁRMÁL

Endanlegur rekstrar- og efnahagsreikningur safnsins árið 2009 liggur ekki fyrir en staðan við lokagerð ársskýrslunnar er birt í árstölum safnsins á bls. 40 og þar kemur einnig fram skipting rekstrargjalda. Bráðabirgðaniðurstöður gera ráð fyrir 12,7 millj. kr. afgangi. Afkoman er mun betri en reiknað var með og er það ekki síst að þakka ströngu aðhaldi í rekstri.

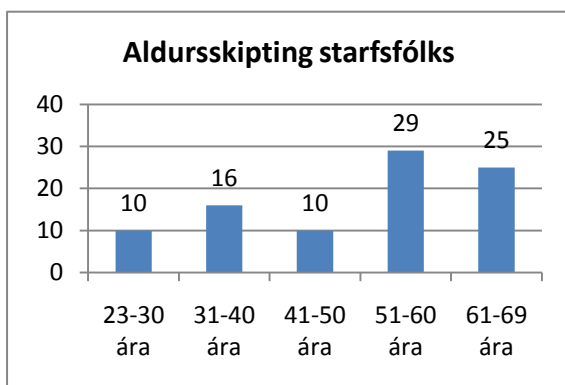
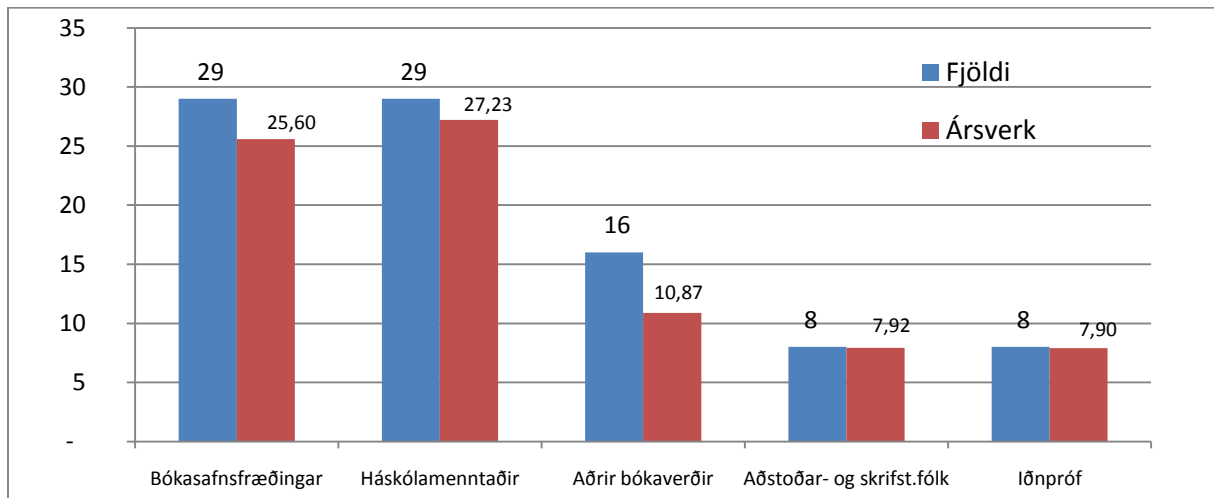
STARFSMENN

Fjöldi starfsmanna er talsvert breytilegur því á veturna eru ávallt ráðnir starfsmenn tímabundið til

að sinna kvöld- og helgarvöktum. Í árslok unnu 90 starfsmenn hjá safninu í 79,52 stöðugildum. Starfsmönnum fækkaði um fjóra frá áramótum 2008 og ársverkum um 3,45. Nokkrir starfsmenn vinna á fleiri en einu sviði. Konur eru í meirihluta, eða 64%. Í árslok var meðalaldur starfsmanna 50 ár og hefur hækkað um tvö ár frá 2008. (sjá töflu á næstu bls.). Alls hættu 9 starfsmenn á árinu, þar af þrír vegna aldurs, þrír af öðrum ástæðum og þrír námsmenn voru á tímabundnum ráðningarsamningum. Eiginleg starfsmannavelta var því 3,3% og hefur ekki verið lægri í áraraðir.

MENNTUN OG STÖÐUGILDI

Í töflunni er yfirlit yfir fjölda ársverka og starfsmanna en samanburð milli ára er að finna í töflu á bls. 39.



Veikindafjarvistir

Veikindastundir hafa aukist frá síðustu mælingu, sem var árið 2007, en fjölda starfsmanna í lengri veikindum (+20 dagar) hefur fækkað.

Fræðsla

Á fræðsludagskrá voru 22 viðburðir en aldrei hafa svo margir liðir verið á dagskrá. Þátttakendur voru 422 og eyddu 523 vinnustundum í fræðslu. Ákveðið var að sviðin þrjú kynntu starfsemi eða verkefni deilda sinna. Þjónustusvið hélt fjórar kynningar vorið 2009 og varðveislusvið fimm, en rekstrarsvið mun halda sínar kynningar vorið 2010. Einnig sögðu tveir starfsmenn frá rannsóknarleyfum sínum.

Haldin var fyrirlestraröð um starfslok og lífeyrismál, ætluð starfsfólki eldra en 60 ára. Þar sögðu starfsmenn Lífeyrissjóðs starfsmanna ríkisins frá lífeyrissjóðnum og lífeyrismálum almennt. Tryggingastofnun kynnti þjónustu sína og helstu réttindi lífeyrisþega. Einnig kom Líney Úlfarsdóttir öldrunarsálfræðingur og ræddi um þá miklu

stöðubreytingu sem verður á lífi fólks við starfslok. Ýmsir starfsmenn safnsins héldu kynningar fyrir starfsfólk á hugbúnaði, svo sem TDNet, GoPro, EndNote og VinnuStund og starfsmenn Slökkviliðs höfuðborgarsvæðisins BS héldu námskeið í viðbrögðum við bruna fyrir starfsfólk í þjónustu og húsvörslu.

VEFSTJÓRN

Safnið stendur að sautján vefslóðum eitt eða með öðrum og er *timarit.is* nú mest notaði vefurinn. Í mars var nýrri útgáfu af aðalvef safnsins hleypt af stokkunum. Meðal nýjunga eru leitargluggi sem tengir við leit í þjónustuvefjum safnsins, grynna veftré og markhópatenglar á forsíðu. Nýja útgáfan hafði lítil áhrif á aðsókn að vefnum sem hefur aðeins aukist með auknum nemendafjölda í Háskóla Íslands. Flettingum fækkaði enda var vinsælasta síðan á gamla vefnum síða með upplýsingum um afgreiðslutíma sem nú er hægt að sjá á forsíðu.

Í mars tók safnið við vistun Skemmunar sem er stafrænt gagnasafn Háskóla Íslands, Háskólans á Akureyri, Háskólans á Bifröst og Listaháskóla Íslands. Þar eru geymd lokaverkefni nemenda og rannsóknarit starfsmanna háskólanna. Aðgangur að safninu er um vefinn *skemman.is*.

Í september var opnaður nýr vefur, *vefsafn.is*, og veitir hann aðgang að Íslenska vefsafninu. Aðsókn var góð og vakti Vefsafnið talsverða athygli og umræður um vefinn sem miðil til skoðanaskipta. Ætla má að mikilvægi þessa safns muni aukast mjög eftir því sem á líður. Þjónusta safnsins fer í síauknum mæli fram á vefjum safnsins og á árinu

voru samtals yfir 700 þúsund heimsóknir (innlit) á þá. Reynslan sýnir að notkunin eykst langt umfram aukninguna á því efni sem gert er aðgengilegt þannig að sú vinna skilar sér margfalt til baka í aukinni notkun.

Reynt hefur verið að samræma útlit, virkni og gæði vefjanna, sérstaklega með tilliti til aðgengis fatlaðra í samræmi við nýjustu staðla. Stuðst hefur verið við ákveðin hönnunarviðmið og litanotkun fyrir allar nýjar útgáfur vefja árin 2008 og 2009.

TÖLVUREKSTUR

Hlutverk einingarinnar er að sjá um að tölvur, netþjónar og netbúnaður safnsins sé í góðu lagi svo ekki verði truflun á starfssemi þess. Áfram var unnið að því að bæta umsjónarkerfið sem heldur utan um beiðnir og vöktun á tölvum safnsins. Prófanir voru gerðar með fleiri vöktunarforrit svo sem fyrir ástand netþjóna, álag/umferð til og frá safninu og nettengda prentara. Forritin koma skilaboðum til umsjónaraðila ef eitthvað bjátar á. Þörf fyrir diskarými eykst stöðugt einkum vegna vefsöfnunar og stafrænnar endurgerðar safnefnis og var fjórum 8.8 terabæta diskastæðum bætt við. Ákveðið var að spegla þau gögn sem liggja að baki vefsins *timarit.is* og hýsa afritin (spegilinn) hjá SKÝRR. Heildar geymslurými safnsins fyrir stafræn gögn er nú um 60 terabæt, þar af 30TB í safninu og 30TB hjá SKÝRR. Tölvur upplýsingatækniþóps og tölvureksturs voru uppfærðar á árinu ásamt ýmsum netþjónum. Undirbúningur hófst vegna endurnýjunar á tölvupóstkerfi safnsins sem og miðlægs hluta stjórnunnarkerfis og verður því lokið árið 2010.

UPPLÝSINGATÆKNIHÓPUR

Upplýsingatækniþópur greinir, þróar og innleiðir upplýsingatækniverkefni safnsins í samvinnu við aðrar starfseiningar. Verkefnin eru ýmist þróuð innan safnsins eða unnin í samvinnu við erlenda aðila. Unnið var að fjölmörgum verkefnum á árinu, sum eru ný en önnur hafa verið í vinnslu nokkurn tíma. Það er eðli verkefnanna að vinnu við þau lýkur ekki fyrr en þau eru lögð af, því eftir innleiðingu hefst viðhald og oft þarf að gera breytingar eða bæta við nýjum verkþáttum.

Vefsöfnun

Vefsafnanir gengu eðlilega á árinu en gerðar voru þrjár heildarsafnanir á íslenska þjóðarléninu .is. Þar eru nú yfir 20 þúsund lén, og söfnuðust að meðaltali um 72 milljónir skjala í hverri söfnun. Það er veruleg aukningu frá fyrri árum, sem m.a. má rekja til breyttra áherslna varðandi blogg vefi, en einnig til nýs vélbúnaðar. Að venju var listi yfir

íslenskt efni utan .is endurskoðaður og nokkuð magn bættist þar við. Vikulegum söfnunum á sérvöldum vefjum var einnig haldið áfram á árinu. Vefirnir voru valdir af starfsmönnum skylduskila m.t.t. þess að þeir innihaldi augljóslega menn- ingar-, fréttar-, eða þjóðfélagstengt efni og væru uppfærðir ört. Við endurskoðun á þeim lista um mitt ár var vefjum fjölgað úr 40 í 63 og söfnuðust um þrjár milljónir skjala í hvert skipti eftir þá endurskoðun, í stað hálfrar milljónar áður. Þá var einnig gerð atburðasöfnun tengd Alþingis- kosningunum í maí. Gekk sú söfnun vel og var sambærileg við fyrri kosningasafnanir. Starfsmenn skylduskila leituðu að þeim vefjum sem fjölluðu um kosningarnar og var þeim síðan safnað reglulega, í fyrstu vikulega en oftast þegar nær dró. Alls var 36 milljónum skjala safnað í 17 lotum á tímabilinu 30. janúar til 12. maí.

Vefsafn.is

Þann 29. september 2009 opnaði Katrín Jakobs- dóttir menntamálaráðherra vefinn *vefsafn.is*. Þar geta allir skoðað efni vefsafnsins eftir vefslóðum en efnið nær aftur til 2004. Textaleit er enn ekki möguleg en unnið verður að því á næstu árum að gera hana mögulega. *Vefsafn.is* byggir að mestu á opnum hugbúnaði, OpenWayback, sem er þróaður af The Internet Archive, en hefur verið aðlagður að þörfum safnsins. Má þar sérstaklega nefna "tímalínuna" sem auðveldar mjög að ferðast fram og til baka í tíma þegar vefsíða er skoðuð.

Tímarit og blöð

Notendur vefsins *timarit.is* tóku fagnandi nýrri útgáfu hans sem opnuð var í lok 2008, og liggur nærri að notkun á vefnum hafi tvöfaldast saman- borið við árið 2008. Áfram var unnið að endur- bótum og um mitt ár var bætt við þeim möguleika að leita eftir greinum í þeim ritum sem höfðu verið greinaskráð í Gegni. Einnig var áfram unnið að því að færa efni vefsins úr DjVu skjalasniði í PDF skjalasnið. Því er ekki lokið en í lok 2009 var um þriðjungur alls efnis ennþá á DjVu sniði.

Skemman.is

Í ársbyrjun 2009 tók Landsbókasafn yfir rekstur Skemmannar, sem hafði að geyma lokaritgerðir nemenda og rannsóknarrit starfsmanna Háskólans á Akureyri og Kennaraháskólans. Þá gerðust Háskólinn á Bifröst, Listaháskóli Íslands og Háskóli Íslands aðilar að Skemmunni. Flutningurinn gekk vel og í kjölfarið voru gerðar ýmsar endurbætur á kerfinu m.a. vegna sameiningar Kennaraháskólans og Háskóla Íslands. Þar sem vefurinn er kominn nokkuð til ára sinna er stefnt er að því endurnýja hann árið 2010 að taka í notkun nýja útgáfa af kerfinu (Dspace) sem hann byggir á.

Evrópuverkefni

Landsbókasafn tók á árinu þátt í tveimur evrópskum samstarfsverkefnum – *TELplus* og *Enrich*. Hlutverk upplýsingatæknihóps í hverju þeirra er að skapa, útfæra og/eða innleiða nauðsynlegar tæknilausnir til að uppfylla skuldbindingar safnsins í þeim. Varðandi *Enrich* þá hefur aðkoma hópsins fyrst og fremst verið í tengslum við *handrit.is*.

Sagnanetið – Handrit.is

Sagnanetið geymir stafræna endurgerð ýmissa handrita. Verkefnið á sér langa sögu, en vinna við það hófst 1996. Ljóst hefur verið í nokkurn tíma að sú tækni sem notuð er við Sagnanetið var úr sér gengin og því nauðsynlegt að uppfæra kerfið. Nýr vefur, *handrit.is*, var þróaður í *Enrich verkefninu* m.a. til að leysa Sagnanetið af hólmi. Þeirri vinnu var að mestu lokið í árslok 2009. (Sjá nánari umfjöllun í kafla handritadeildar á bls 22.

KYNNING OG SÝNINGAR

Hlutverk einingarinnar er að sjá um kynningar, sýningar og útgáfumál safnsins en alls voru haldnar 12 sýningar, stórar og smáar í safninu.

Vetrarhátíð - Safnanótt

Sjálfráð og ósjálfráð skrift

Framlag safnsins til Safnanætur á Vetrarhátíð Reykjavíkurborgar þann 13. febrúar var dagskrá í Þjóðarbókhöfðu undir yfirskriftinni *Sjálfráð og ósjálfráð skrift*. Elín Hirst fréttamaður sagði frá ósjálfráðri skrift ömmu sinnar og Pétur Pétursson prófessor fjallaði um Harald Níelsson og sálarannsóknir hans og sagði frá glerlistaverkum Leifs Breiðfjörð. Ýmis skáld, rithöfundar, þýðendur og fræðimenn úr hópi fastagesta og starfsfólks lásu úr verkum sínum en þau voru: Pétur Gunnarsson, Berglind Gunnarsdóttir, Óskar Árni Óskarsson, Auður Styrkarsdóttir, Áslaug Agnarsdóttir, Bragi Þorgrímur Ólafsson, Einar Kárasen, Kristín Svava Tómasdóttir, Þórarinn Eldjárn og leynigesturinn Kristín Ómarsdóttir.

SÝNINGAR

Trúmaður á tímamótum – Haraldur Níelsson

Þessi sýning var opnuð þann 30. nóvember 2008 í tilefni af því að 140 ár voru liðin frá fæðingu Haralds Níelssonar prófessors í guðfræði við Háskóla Íslands og öld liðin frá útkomu þýðingar hans á Gamla testamentinu. Sýningin var tekin niður í lok janúar.

Skáldið Steinn Steinnarr

Steinn Steinnarr skáld hefði orðið hundrað ára 13. október 2008. Af því tilefni var þann dag opnuð sýning í safninu og stóð hún fram í febrúar 2009.

Eitt lag enn – sýning á vegum tón- og myndsafns

Í febrúar var opnuð sýningin *Eitt lag enn* í glerskápum við fatahengi safnsins. Sýningin fjallaði um íslenska tónlist og mátti þar sjá dansleikja-, tónleika- og plötuauglýsingar íslenskra hljómsveita og tónlistarmanna frá fyrri hluta 20. aldar til dagsins í dag. Einnig voru til sýnis íslensk plötu- og geisladiskaalbúm frá rúmlega hálfri aldar tímabili. Þar sem Söngvakeppni evrópskra sjónvarpsstöðva var framundan var einnig sýning á hljóðritum með framlagi Íslendinga til keppinnar.

Ólympíuleikarnir í Beijing 2008

Á vegum Konfúsíusarstofnunarinnar Norðurljós var haldin sýning á ljósmyndum frá Ólympíuleikunum í Beijing árið 2008. Á myndunum mátti sjá margar af helstu íþróttastjörnum Ólympíuleikanna spreyta sig auk þess sem umfangi og umgjörð leikanna voru gerð góð skil í fallegum og litríkum ljósmyndum.

Tími til að brosa - kosningar í nánd

Þann 16. apríl var opnuð á ganginum inn í veitingastofu safnsins sýning um kosningar og aðdraganda þeirra. Á sýningunni var margvíslegt útgáfuefni sem stjórnmálaflokkarnir hafa sent frá sér fyrir kosningar og var titill sýningarinnar sóttur í ljósmyndir af frambjóðendum sem birtar voru í áróðursritum og ýmsu dreifiefni. Elsta sýnishornið af kosningaprenti var frá 1899 en megináherslan var þó á það efni sem gefið var út fyrir kosningarnar árið 2007. Efnið á sýningunni var sótt í svokallað smáprent sem varðveitt er í safninu.

Og íslenska konan eignaðist rödd

Þann 22. apríl var opnuð í sýningarrými safnsins sýning um íslensk blöð og tímarit sem konur hafa gefið út og/eða ritstýrt og eru einkum ætluð konum. Elsta tímaritið sem enn er gefið út er *Húsfreyjan* sem Kvenfélagasamband Íslands gefur út og átti 60 ára afmæli á árinu. Sýnd voru kvenréttindatímarit eins og *Melkorka*, *Forvitin rauð* og *Vera* og kvennablöð eins og *Frúin*, *Snót*, *Líf*, *Nýtt Líf*, *Eldhúsbókin*, *Vikan* o.fl. Einnig tímarit sem konur hafa ritstýrt en hafa almennari skírskotun, eins og *Mannlíf* og *Heimsmynd*. Sérstaklega var fjallað um frumkvöðul kvenna í blaðamannastétt sem var rithöfundurinn og myndlistarkonan Torfhildur Þorsteinsdóttir Hólm en hún hóf að gefa út ársritið *Draupni* árið 1891. Torfhildur bjó og starfaði í Kanada um hríð og gaf þar út *Mánaðar-*

ritið *Dvöl* á árunum 1901-1917. Torfhildur gaf einnig út tímarit fyrir börn með efni við þeirra hæfi.

Kreppan

Sýning um kreppuárin á fjórða tug síðustu aldar var opnuð þann 25. júní. Á sýningunni voru greinar og brot úr greinum úr dagblöðum og tímaritum sem gefin voru út á þessum árum en ýmsar fyrirsagnir frá þeim tíma hljómuðu afar kunnuglega fyrir samtímafólk og gætu hafa verið teknar úr íslensku dagblöðunum mánuðina eftir efnahagshrunið á Íslandi í október 2008. Einnig voru á sýningunni ýmsar bækur og bæklingar ásamt persónulegum munum ungs manns sem reyndi að sjá fyrir sér, móður sinni og systkinum í kreppunni með ýmsum ráðum og ekki öllum löglegum. Í kreppunni urðu pólitískar andstæður mjög skarpar og langt var á milli þeirra sem voru lengst til vinstri í Kommúnistaflokki Íslands og þeirra sem voru lengst til hægri og aðhylltust nasisma.

Gunnar Gunnarsson

Árið 2009 voru 120 ár liðin frá fæðingu Gunnars Gunnarssonar og var af því tilefni á afmælisdegi hans þann 18. maí, sett upp lítill sýning á verkum Gunnars og haldið málþing í safninu undir yfirskriftinni „*Af einkasyni hugumstórra fjalla*“. Síðar var sett upp stærri sýning í Þjóðdeild safnsins á nokkrum handritum Gunnars, sendibréfum og mismunandi útgáfum á bókum hans á íslensku, dönsku og þýsku.

Eitt tungumál fyrir allan heiminn

Þann 15. október var opnuð sýning og haldið málþing til heiðurs Dr. Þorsteini Þorsteinssyni fyrsta forstöðumanni Hagstofunnar og esperantista. Sýningin var haldin í tilefni af því að árið 2009 voru hundrað ár liðin frá því að fyrsta íslenska kennslubókin í esperanto kom út. Þorsteinn skrifaði bókina og lagði hún grunn að fjölbreyttu íslensku esperantostarfi.

Skáldið og brautryðjandinn

Sýning um Einar H. Kvaran var opnuð þann 10. desember í tilefni af því að 150 ár voru liðin frá fæðingu hans. Við það tækifæri afhentu afkomendur Einars safninu ýmis bréf hans, bækur, ljósmyndir o.fl. til varðveislu í handritadeild safnsins. Einar H. Kvaran var einn afkastamesti rithöfundur á Íslandi í lok 19. aldar og í upphafi þeirrar tuttugustu og samdi m.a skáldsögur og leikrit. Einar var einn af frumkvöðlum íslenskrar blaðamennsku og var ritstjóri *Lögbergs*, *Ísafoldar*, *Norðurlands* og *Fjallkonunnar*. Hann var mikill leikhúsmáður og mjög virkur í starfi Leikfélags Reykjavíkur þar sem hann starfaði bæði sem leikstjóri félagsins og formaður. Einar var einnig

formaður Sálarrannsóknarfélags Íslands og ritstjóri tímaritsins *Morgunn* sem félagið gaf út.

Jólahefðir

Hin árlega jólasýning Þjóðdeildar safnsins var að þessu sinni helguð áramótum, álfum, vættum og öðrum verum sem þá fara á kreik. Á sýningunni voru ýmsar bækur sem fjalla um áramót, álfa, huldufólk og ýmsa kynlega kvisti og atburði sem gerst hafa á nýársnótt. Einnig voru á sýningunni jóla- og áramótakort ásamt bráðskemmtilegum auglýsingum frá fyrri tíð þar sem auglýst er alls konar áramótadót eins og flugeldar, púðurstrákar, púðurkerlingar, púðurskessur, eldflugur, sólir, blys og stjörnuljós.

REKSTUR HÚSS OG LÓÐAR

Hússtjórn sér um viðhald og rekstur húsnæðis safnsins, þ.e. Þjóðarbókhöðunnar, varaeyntaka-safns í Reykholti og geymslusafns í Mjódd. Hún annast einnig samskipti við þjónustuverktaka, vöktun, ýmsa þjónustu við starfsmenn og umsjón með ljósritunarvélum og prenturum.

Framkvæmdir

Stærsta viðhaldsverkefnið á árinu var múrviðgerðir og málun utanhúss. Verkið gekk vel og lauk því í september. Einnig var gert við glugga í stigahúsum að austanverðu, sem hafa lekið af og til frá opnun safnsins. Nokkuð ljóst er að það verði að endurtaka það aftur innan fárra ára. Ýmsar smáviðgerðir voru á árinu, m.a. á korkgólfum í hópinnuherbergjum, gólfi í tækjasal loftræsikerfa og rakatæki í einu loftræsikerfanna en taka verður hin kerfin 3 eftir þörfum. Einnig var Ingerenslökkvikerfið endurnýjað og settar glerhurðir fyrir skápa í sérsöfnum Þjóðdeildar sem geyma Fiske bókasafnið. Á árinu lauk að mestu uppfærslu á öryggiskerfum safnsins og var stærsta verkefnið endurnýjun á hugbúnaði loftræsikerfa. Samið var við Mannvit um það verk. Eftirlitsmyndavélakerfið var endurnýjað og var verkið unnið af starfsmönnum hússtjórnar og tölvureksturs. Bætt var við nokkrum eftirlitsmyndavélum og eru þær nú 25 talsins. Einnig var bætt við eftirlitsskjáum hjá vaktmönnum. Ný aðgangskort voru tekin í notkun og reglum um umgengni inn í húsið var breytt. Þá unnu starfsmenn hússtjórnar áfram við að bólstra stóla enda af nógu að taka.

Þrif

Ræsting og þrif voru með svipuðum hætti og undanfarin ár með smá breytingum sem gerðar eru eftir þörfum.

Ýmislegt

Að vanda var fyrsta starfsdegi ársins varið í prófun öryggiskerfa og búnaðar sem tengist þeim. Aðal-rafmagnstafla hússins var yfirfarin og hert upp laugardaginn 3. jan. 2009.

Geymslusafn í Mjódd

Engar viðamiklar breytingar eða framkvæmdir voru á árinu.

Varaeintakasafn í Reykholti

Lokið er endurbótum á loftræsikerfi.



Spjall í kaffistofu.



Atli Heimir Sveinsson afhendir þriðja hluta gagna frá Jóni Leifs tónskáldi.

VARÐVEISLUSVIÐ

Varðveislusvið ber ábyrgð á söfnun og varðveislu íslensks safnkosts, þ.e. handritum sem ekki eru hluti af íslenskri stjórnsýslu og öllu útgefnu íslensku efni nema kvikmyndum og útvarps- og sjónvarpsefni. Veita skal eins greiðan aðgang að þessu efni og unnt er og hefur sviðið umsjón með skráningu gagnanna, útlánnum á lestrarsal, ásamt annarri þjónustu við þá safngesti sem nota safnkostinn. Sviðið skiptist í handritadeild og þjóðdeild og í lok ársins voru starfsmenn sviðsins alls 38 en ársverk voru 33,60. Auk sviðsstjóra voru í handritadeild 5 starfsmenn í 5,00 ársverkum, og í þjóðdeild voru 32 starfsmenn í 27,6 ársverkum.

HANDRITADEILD

Meginhlutverk handritadeildar er að annast söfnun, varðveislu, skráningu og rannsóknir íslenskra handrita sem ekki heyra undir lögbundin skylduskil til Þjóðskjalasafns Íslands eða héraðsskjalasafna. Í vörslu deildarinnar er langstærsta safn íslenskra pappírshandrita frá síðari öldum (16. öld til 20. aldar), þar af hafa um 14.000 handrit fengið safnmark en um tvö þúsund einingar sem bíða úrvinnslu. Einnig eru þar fimm skinnhandrit og rúmlega 100 skinnblöð frá fyrri öldum. Deildin sér til þess að sem tryggilegast sé búið um þennan safnkost og auðveldar notkun hans, m.a. með útgáfu handritaskráa og með því að færa handrit á aðra miðla eftir þörfum. Jafnframt annast deildin þjónustu við safngesti og kynningu á handritum.

AÐFÖNG

Aðföng voru í meðallagi og dreifðust jafnt yfir árið, en 61 sinnum fór fram afhending handrita og skjala til eignar og varðveislu í handritadeild. Kennir þar ýmissa grasa. Hæst ber líklega afhendingu á gögnum Einars H. Kvaran skálds og rithöfundar, Sigurbjörns Einarssonar biskups og Matthíasar Johannessen ritstjóra og skálds. Þá voru afhent til deildarinnar rímnakver, kvæðakver, sendibréf, vinnugögn frá útgáfum og margt fleira. Margir sem höfðu áður komið með gögn bættu við þau.

SAMSTARFSVERKEFNI

Á árinu 2009 lauk þátttöku handritadeildar, ásamt upplýsingatæknihóp, í Evrópuverkefninu *Enrich* eins og greint var frá í síðustu ársskýrslu. Lauk þar með yfirfærslu á öllum skráningarfærslum handrita sem urðu til í Sagnanetsverkefninu af MARC skráningarsniði yfir á TEI P5 snið. Jafnframt var unnið að lagfæringum og leiðréttingum á myndum fyrir nýtt myndasafn. Allt efnið var aðgengilegt í árslok í frumgerð (beta útgáfu) gagnagrunns á vefslóðinni *handrit.is*. Vinna við skráningu og lýsingu handrita var unnin í samstarfi við Árnastofnanirnar í Reykjavík og Kaupmannahöfn, og var höfuðmarkmiðið samskrá yfir handrit í vörslu stofnananna. Þar leggja söfnin til skráningarfærslur fyrir öll sín handrit og skjöl og búið verður til eitt sameiginlegt myndasafn fyrir söfnin.

ALÞJÓÐLEGT NÁMSKEIÐ Í HANDRITA-FRÆÐUM

Dagana 18.–26. ágúst var haldið á vegum Stofnunar Árna Magnússonar í íslenskum fræðum, í samvinnu við safnið og Den Arnamagnæanske Samling, 6. alþjóðlega námskeiðið í handritafræðum. Sjöfn Kristjánsdóttir starfsmaður handritadeildar tók þátt í kennslu.

KYNNING

Örn Hrafnkelsson, forstöðumaður handritadeildar, flutti þann 15. okt. s.l. erindi á ráðstefnunni 12th International Seminar on the Care and Conservation of Manuscripts. Ráðstefnan var haldinn af Árnasafni í Kaupmannahöfn. Heiti erindisins var: „The making of manuscript digital library. The ÍBR collection. Past, present and future.“ Örn gerði grein fyrir helstu verkþáttum við uppbyggingu stafræns handritasafns, samtengingu lýsingar á handriti og stafrænnar myndar, aðgengi að þessu tvennu, og samstarfi ýmissa deilda innan Lbs-Hbs við framkvæmdina. – Á ráðstefnunni kom út ráðstefnurit sömu samkomu, sem haldin var í fyrra, og þar í er grein Arnar og Rannvers H. Hannessonar: „Conservation of manuscripts and private archives in the National and University Library of Iceland“. Þar gera þeir grein fyrir ásigkomulagi og viðgerðum á handritum og skjölum í handritadeild. Þess má geta að í eldri árgöngum ráðstefnuritsins hafa birst greinar eftir starfsmenn safnsins.



Afhending gagna Einars H. Kvaran skálds og rithöfundar.



Opnun jólasýningar Þjóðdeildar.

ÞJÓÐDEILD

Meginhlutverk þjóðdeildar er að þaulsafna gögnum útgefnum á Íslandi í prentuðu formi eða á öðrum miðlum, skrá þau, búa í hendur notendum og varðveita handa komandi kynslóðum, svo og að afla hliðstæðra gagna sem gefin eru út erlendis og varða Ísland og Íslendinga. Starfsemi deildarinnar fer fram innan sex eininga sem eru: skylduskil, skráning, lykjun og flokkun íslensks efnis, þjónusta og umönnun efnis, sérsöfn, bókband og forvarsla og myndastofa.

SKYLDUSKIL

Í skylduskilum er unnið að móttöku, innheimtu og ráðstöfun nýrra íslenskra rita samkvæmt lögum um skylduskil. Ennfremur er unnið að frágangi og innskráningu þessa efnis og eldra efnis sem berst og reynt að fylla inn í það sem á vantar. Unnið var að forgangsverkefnum sem sett voru fram í verkefnaáætlun og var stóraukin áhersla lögð á hinn rafræna þátt skylduskila, söfnun efnis og móttöku þess og val á vefsíðum sem vefsafnanir ná til. Í lok árs 2008 hófst formleg móttaka stafræns efnis á PDF-skjölum frá ýmsum stofnunum og útgefendum og var tekið á móti 2.492 PDF-skrám, alls 10.6 GB að magni. Fyrst um sinn er efnið varðveitt á hefðbundinn hátt á seguldiskum en byrjað var að setja upp sérstakt varðveislusafn fyrir þetta efni byggt á sama kerfi og notað er fyrir Skemmuna.

Þrjár heildarsafnanir voru gerðar á léninu .is ásamt völdum erlendum lénum, og vikulega var safnað völdum íslenskum vefjum. Frá því í nóvember 2008 til desember 2009 bættust við 360 ný erlend lén sem safnað er.

Viðburðasöfnun í aðdraganda Alþingiskosninga 2009 hófst í janúar og stóð til loka maí. Sérstaklega var safnað efni á erlendum vefmiðlum þar sem fjallað er um Ísland með áherslu á íslenska bankahrunið.

Í samræmi við nýja stefnumótun safnsins til næstu ára var ráðist í að rýna í starfshætti og verklagsreglur skylduskila.

RITAKAUP OG GJAFIR

Þjóðdeild ber að hafa uppi á efni sem gefið er út erlendis og varðar Ísland og Íslendinga og afla þess. Á það bæði við um prent og annað útgefið efni. Oftast þarf að kaupa þessi verk og þau eru talin með öðrum ritakaupum. Reynt hefur og verið að fylla í eyður og nú sem endranær var unnið úr gjöfum sem borist hafa.

Ýmsir hafa gefið safninu rit, bæði bækur og blöð, s.s. Adraan Faber, Alda Guðrún Friðriksdóttir, Eggert Ásgeirssonar, Einar G. Pétursson, Einar Ólafur Sveinsson, Eva Sjöstrand, Evlalía S. Kristjánsdóttir, Halldór Hjálmarsson, Hulda Guðríður Friðriksdóttir, Ingibjörg S. Gísladóttir, Jóhannes Örn

Oliversson, Jón Aðalsteinn Hermannsson, Ólafía Salvadóttir, Ragnheiður Baldursdóttir, Sigurgeir Steingrímsson, Skúli Jón Sigurðsson, Sjöfn Friðriksdóttir og Unni Aas Sandholm.

ÍSLENSK SKRÁNING, LYKLUN OG FLOKKUN

Í íslenskri skráningu er skráð í Gegni efni sem berst í skylduskilum, þ.e. bækur og bæklingar, hljóðrit, myndefni, tölvugögn, tímarit og hljóðbækur. Ennfremur eru skráðar greinar úr tímaritum og bókum og efni gefið út erlendis sem varðar Ísland eða er eftir Íslendinga (*Islandica extranea*). Mikið átak var einnig gert í lyklun bókmenntaverka einstakra landa.

Bókfræðileg stjórn Gegnis fer að öllu jöfnu fram í sérstökum nafnmyndagrunni. Sú vinna er nær öll á hendi skrásetjara Landsbókasafns, en gæðastjóri Gegnis er starfsmaður safnsins. Unnið er í nánú samstarfi við Landskerfi bókasafna sem rekur Gegni. Safnið á tvo fastafulltrúa á fundum skráningarráðs og einn í efnisorðaráði, en bæði þessi ráð starfa á vegum Landskerfis bókasafna. Safnið sér um og uppfærir *Handbók skrásetjara* sem aðgangur er að á vefnum *hask.is*.

Unnið var að tölfræði í Gegni í nánú samstarfi við Landskerfi bókasafna. Þessar upplýsingar eru að öllu jöfnu óaðgengilegar í venjulegum leitum, m.a. upplýsingar um skiptingu gagna eftir útgáfuformi, bókmenntaformi, notendahópum, tungumáli o. fl. Efnisorðaforritið MultiTes var keypt seinni hluta árs. Það gerir allt utanumhald um efnisorð mun skilvirkara.

ÞJÓNUSTA OG UMÖNNUN EFNIS

Þjónusta sem byggist á ritakosti þjóðdeildar og handritadeildar er veitt í forsal deildanna. Þar eru veittar upplýsingar og sótt prentuð rit og handrit fyrir notendur til afnota á lestrarsal. Bókminjasafn safnsins er í bókasal þjóðmenningarhúss og er þar föst sýning á völdum ritum í eigu safnsins. Þjóðdeild sér um og hefur eftirlit með ritum er þarna standa og skiptir út ef ástæða þykir til. Unnið var að umbúnaði og tengingu ljósrita og örfilma af fágætum íslenskum ritum útgefnun frá upphafi prentunar til 1844. Um er að ræða rit sem ekki hafa verið til í safninu en hafa fengist frá söfnum erlendis. Hefðbundin jólasýning var sett upp í desember í forsal þjóðdeildar. Þema sýningarinnar var áramót, álfar og vættir er þá fara á kreik. Á árinu var farið yfir gamalt efni og gjafir og tekin inn í kostinn rit ef þau höfðu ekki komið í skylduskilum, glatast eða þau vantað í varaeintök. Á árinu var

áfram unnið að skráningu doktora og lokaritgerða þeirra í doktorskrá á vefnum *doktor.bok.hi.is*.

VARAEINTAKASAFN

Varaeintakasafn þjóðdeildar er varðveitt í Reykholti og þar er unnið að frágangi bóka og annars efnis sem varðveita á. Auk þess skráði starfsmaður íslenskt tónlistarefni, bæði nótur og geisladiska.

SÉRSÖFN

Sérsöfn eru starfrækt sem eining innan þjóðdeildar. Helstu verkefni ársins voru að fara í gegnum blaðaúrklippusafn Benedikts Þórarínssonar og safn Ragnars Lundborgs um þjóðarétt og skyld efni. Gengið var frá samstarfssamningi við Landmælingar Íslands en samkvæmt honum afhenda þær safninu stafræn afrit af kortum úr kortasafni sínu fram til 1960 auk skráningarfærslna fyrir þau. Úthlutað var í fyrsta sinn úr Rannsóknarsjóði Sigrúnar Ástrósar Sigurðardóttur og Haralds Sigurðssonar. Umsóknir voru þrjár og hlutu þær allar styrk.

TÓN- OG MYNDSAFN

Tón- og myndsafn er eitt af sérsöfnum þjóðdeildar og er meginhlutverk þess að safna, varðveita og veita upplýsingar um og aðgang að öllum útgefnum íslenskum hljóðritum og útgefnu íslensku myndefni. Í tón- og myndsafni er aðstaða til að hlusta á hljóðrit og skoða myndefni sem notað er við kennslu í HÍ. Unnið var að afturvirkri skráningu á ýmsum gögnum einingarinnar. Nýtt efni er skráð jafnóðum og skráning á eldra efni, hljómplötum (LP) og snældum, náði í árslok aftur til ársins 1981. Safninu bárust nokkrar gjafir á árinu, m.a. frumgerðir af hljóðbókum frá Námsgagnastofnun, 78 snúninga plötum frá RÚV og gögn frá Airwaves tónlistarhátíðinni. Tón- og myndsafn heldur úti MySpace-síðu á veraldarvefnum og er henni ætlað að kynna safnið og skylduskilin meðal tónlistarfólks, og auðvelda þannig heimtur hljóðrita.

BÓKBAND OG FORVARSLA

Á viðgerðarstofu er unnið að forvörslu og viðgerðum á handritum og prentuðum ritum. Varðveislustjóri er einnig til ráðuneytis um og ber ábyrgð á viðhaldi, varðveislunni og umbúnaði ritakosts í safninu. Síðastliðin ár hefur starfsemi bókbandsstofunnar tekið þeim breytingum að dregið hefur verulega úr bókbandi á nýjum ritum en vægi viðgerða og endurbands gamalla bóka úr eigu safnsins hefur aukist til muna.

Bókbandsverk á árinu voru alls 54.865 einingar sem er töluverð aukning frá fyrra ári. Skýringuna er að finna í því að á vormánuðum var ráðist í hreinsun og frágang á bókum úr safni Einars Benediktssonar skálds. Safnið telur alls 564 bókartitla en þar af eru mörg fjölbindaverk. Allmargar bækur úr safni Einars eru verulega skemmdar af raka og myglu og hafði þeim lítt verið sinnt eftir að Háskóli Íslands tók við umsjón safnsins við flutning bókanna úr Herdísarvík árið 1950.

Í tengslum við stafræna myndun á handritum sem bera safnmarkið ÍBR var sérhvert handrit yfirfarið og metið hvort ástand þess leyfi myndun. Þá var á árinu gert við nokkur illa slitin handrit og umbúnaður annarra handrita bættur. Áfram var

unnið að könnun og skráningu á ástandi handrita og er nú lokið könnun á rúmlega 6.500 handritum.

MYNDASTOFA

Í myndastofu er unnið að stafrænni endurgerð blaða, tímarita og annars efnis, myndatöku að beiðni notenda safnsins, vegna sýninga og ýmissa atburða. Dagblöð og tímarit voru meginhluti íslenska efnisins sem myndað var á árinu. Auk myndatöku sem fram fer í myndastofu er myndavél í Amtsbókasafninu á Akureyri og er vinnan þar hliðstæð við vinnu í myndastofu en þar eru aðallega mynduð dagblöð. Á árinu 2009 voru myndaðar 309.479 blaðsíður í myndastofu Þjóðar-bókhöfðu og 324.440 blaðsíður í Amtsbókasafninu.



Sýningin Handverk og hefðir – japönsk nytjalist.



Við útlánaborð á 2. hæð.

ÞJÓNUSTUSVIÐ

Þjónustusvið ber ábyrgð á allri almennri notendabjónustu fyrir háskólasamfélagið og aðra sem þurfa að nýta sér heimildir, bæði í prentuðu og stafrænu formi. Þjónustusvið annast sérhæfða upplýsingabjónustu og kennslu í upplýsingaleikni fyrir háskólanema, starfrækir námsbókasafn í tengslum við námskeið sem kennd eru við Háskóla Íslands og hefur umsjón með almennum lesrýmum og útibúum á háskólasvæðinu. Sviðið hefur umsjón með allri útlánastarfsemi, ritakosti á opnu rými og að sumu leyti í geymslum, sér um aðföng og skráningu erlendra bóka, tímarita og rafrænna gagna ásamt því að hafa umsjón með Landsaðgangi að rafrænum gagnasöfnum og tímaritum samkvæmt þjónustusamningi við menntamálaráðuneytið. Þjónustusvið hefur umsjón með Skemmunni, geymslusafni fyrir stafrænar lokaritgerðir háskólanemenda, auk skráningu, varðveislu og afgreiðslu prentaðra eintaka lokaritgerða. Sviðið skiptist í tvær deildir, upplýsingadeild og útlánadeild og hafa þær samvinnu um almenna notendabjónusta safnsins og skipta með sér verkum. Í lok ársins voru starfsmenn sviðsins alls 39, en ársverk voru 28,17. Auk sviðsstjóra voru í upplýsingadeild 13 starfsmenn í 10,00 ársverkum og í útlánadeild voru 25 starfsmenn í 17,17 ársverkum.

SKEMMAN

Í ársbyrjun tók safnið yfir rekstur Skemmunnar sem hafði að geyma lokaritgerðir nemenda og rannsóknarrit starfsmanna Háskólans á Akureyri og Kennaraháskólans. Þá gerðust Háskólinn á Bifröst, Háskóli Íslands, Landbúnaðarháskóli Íslands og Listaháskóli Íslands aðilar að Skemmunni. Þar sem verkefnið var nýtt var ákveðið að líta á skólaárið 2008-2009 sem tilraunaár. Frá og með vorútskrift 2009 áttu nemendur sjálfir að skila ritgerðum sínum í Skemmuna en fram að því var þeim boðið upp á að senda ritgerðina sem viðhengi í tölvupósti eða á geisladiski. Þrátt fyrir mikla kynningu skila enn ekki allar lokaritgerðir sér í Skemmuna. Í árslok höfðu 2403 nemendur við Háskóla Íslands skilað inn ritgerð í Skemmuna og skiptist fjöldinn á sviðin eins og hér segir: Félagsvísindasvið 681 nemandi, Heilbrigðisvísindasvið 223 nemendur, Hugvísindasvið 256 nemendur, Menntavísindasvið 1132 nemendur, Verkfræði- og náttúruvísindasvið 111 nemandi. Ef námsstig er skoðað nánar var skilað í Skemmuna 1825 ritgerðum í grunnnámi, 565 meistaraþrófritgerðum og 13 doktorsritgerðum.

UPPLÝSINGAÐEILD

Upplýsingadeild ber ábyrgð á upplýsingaþjónustu safnsins á 2. hæð, hefur umsjón með handbókasafni, annast notendafræðslu við háskólasamfélagið og aðra safngesti og sér til þess að notendur hafi sem bestan aðgang að prentuðum og rafrænum upplýsingum. Aðrir verkþættir deildarinnar eru tímaritahald, umsjón með ISBN og ISSN númerakerfum, umsjón útibúa og landsaðgangur að rafrænum gögnum.

UPPLÝSINGAÐJÓNUSTA

Dagleg umsvif upplýsingaþjónustunnar voru heldur meiri en árið 2008 en almenn aðstoð og einfaldar fyrirspurnir eru ekki taldar. Einstaklingsbundin leiðsögn um notkun rafrænna gagna, bæði í síma og á staðnum hefur aukist talsvert svo og aðstoð varðandi Skemmuna og timarit.is. Af þeim 2.199 bréfum sem bárust með tölvupósti voru 607 tekin til nánari úrvinnslu en 1592 var beint annað. Samtals voru ítarlegar fyrirspurnir í síma og á staðnum ásamt heimildaleitum gegn gjaldi 851.

NOTENDAFRÆÐSLA

Í upphafi vor- og haustmisseris voru kennarar Háskóla Íslands að venju hvattir til að panta safnkynningar fyrir nemendur sína og hefur hefð myndast fyrir slíkum kynningum í nokkrum deildum. Einnig var leitast við að kynna safnið á nýnemakynningum deilda í upphafi haustmisseris. Í mars og nóvember var boðið upp á röð námskeiða, óháð námsbrautum, þar sem áhersla var lögð á verklegar æfingar í tölvuveri. Þar voru einstök gagnasöfn og heimildaskráningarforritið EndNote kynnt og naut EndNote námskeiðið mikilla vinsælda. Ennfremur var nú boðið upp á nokkur námskeið fyrir kennara og starfsmenn Háskóla Íslands í samvinnu við Kennslumiðstöð HÍ. Að öðru leyti voru safnkynningar með líku sniði og undanfarin ár, þ.e. frumkynningar fyrir nýnema einstakra deilda og framhaldskynningar fyrir þá sem lengra eru komnir. Nokkuð var um kynningar fyrir nemendur annarra skóla.

BÆKLINGAR

Til stuðnings notendafræðslunni voru fimm nýir bæklingur gefnir út á vegum upplýsingadeildar, 25 voru uppfærðir og nokkrir endurprentaðir án breytinga. Bæklingum safnsins er dreift í safnkynningum og við önnur tækifæri eftir því sem tilefni er til. Auk þess liggja þeir frammi í útibúum og á öllum hæðum bókhöðunnar.

AÐGANGUR AÐ STAFRÆNUM GÖGNUM

Aðgangur að stafrænum gögnum, tímaritum og gagnasöfnum er ýmist á landsvísu eða bundinn við tölvur á háskólanetinu. Nokkrar nýjar

tímaritaáskriftir og bækur bættust við séráskriftir safnsins og Háskóla Íslands s.s. The new Palgrave dictionary of economics.

Fyrir utan stafrænt efni sem er í Landsaðgangi var í árslok 2009 aðgangur að eftirfarandi gagnasöfnum ýmist í séráskrift safnsins eða sameiginlegur með einstökum deildum Háskóla Íslands:

AnthroSource, CIOS (Com Abstracts), ELIN, Emerald, International Medieval Bibliography, Encyclopedia of Geology, Idunn.no, IEEEExplore, JSTOR all collections, Lexikon des Mittelalters, LISA, MathSciNet, MLA, Philosopher's Index, PROLA, UN Treaty Collection, UNSTATS Common Database og Web Dewey. Í félagi við aðra var aðgangur að: ACM Portal, ASCE, EconLit, Compendex, SourceOECD, PsycArticles, Psycbooks og PsycInfo í OVID.

ASCE og Compendex eru aðgengileg á landsvísu. Erfitt er að fá tölur um heildarnotkun þessara gagna- og tímaritasafna því mörg þeirra eru opin og tölur ekki fáanlegar. Úr þeim tímaritasöfnum sem hægt er að fá tölur um var náð í 18.682 greinar á árinu.

LANDSAÐGANGUR

Landsaðgangur að gagnasöfnum og stafrænum tímaritum er upplýsingaveita fyrir Ísland og veitir öllum sem tengjast Netinu hjá íslenskri netveitu, og eru staddir á landinu, aðgangur að þeim gagnasöfnum og stafrænu tímaritum sem samningar um áskrift gilda um. Vefurinn *hvar.is* er aðalþjónustuleið landsaðgangs og þar eru m.a. veittar upplýsingar um gagnasöfnin, aðgangur að þeim og samninga við útgefendur. Samkvæmt þjónustusamningi við menntamálaráðuneyti sér safnið um framkvæmd samninga um landsaðgang en fimm manna stjórnarnefnd skipuð við hlið landsbókavaráðar sér um stefnumótun, samþykkingar fjárhagsáætlun og ákveður hvaða efni eigi að veita landsaðgang að. Hún ákveður einnig skiptingu greiðslna vegna landsaðgangs.

Engar nýjar áskriftir að tímarita- eða gagnasöfnum voru fengnar á árinu en í lok ársins var landsaðgangur að rúmlega 14.500 tímaritum í fullum texta og um 6.000 rafrænum. Vegna gengishruns haustið 2008 stefndi í að kostnaður við áskriftir tvöfaldaðist árið 2009. Því var leitað til birgja um afslátt og tóku þeir því almennt vel og veittu 15-20% afslátt af umsömdu verði. Þrátt fyrir það var ljóst greiðendur gætu ekki hækkað greiðslur sínar nógu mikið til að mæta

kostnaðarhækkuninni. Leitað var til menntamálaráðuneytis um úrlausn og brást ráðuneytið vel við og veitti sérstakt framlag sem dugði til að standa í skilum við birgja og tryggja um leið framhald verkefnisins. Heildarkostnaður var 206,3 millj. kr. Kostnaður við áskriftir var 194,3 millj. kr., þar af 38,8 millj. kr. fyrir gagnasöfn og 155,5 millj. kr. fyrir tímaritasöfn og rekstrar-kostnaður var 11,9 millj. kr. Framlag af fjárlögum til landsaðgangs var 38,0 millj. kr. og var 26,3 millj. kr. varið til greiðslu á aðgangi en framlag annarra greiðenda var 104,2 millj. kr. Notkun tímaritasafnanna að greinasafni Morgunblaðsins undanskildu jókst um 6,6% á árinu og leitir í tilvísanasafninu Web of Science jukust um 9,75%. Auk hins eiginlega landsaðgangs er aðgangur á öllu landinu að nokkrum gagnasöfnum fyrir tilstilli aðila sem kosta þau. Greiðslur vegna þeirra eru ekki teknar með í tölum um kostnað. Samningar við alla birgja voru lausir í árslok 2009 og því þurfti að gera nýja samninga. Það tókst og var samið til 3ja ára. Heildarupphæð í erlendra mynt árið 2010 er nokkru lægri en samningar 2009 gerðu ráð fyrir. Nánari upplýsingar er að finna á vefnum *hvar.is*

ÚTIBÚ

Safnið starfrækir nokkur útibú í þágu Háskóla Íslands. Þau eru flest á háskólalóðinni eða í næsta nágrenni hennar. Í sumum útibúum er veitt þjónusta tiltekinn tíma dag hvern. Í öðrum er um að ræða umsjón sem felst í reglubundnum eftirlitsferðum einu sinni til tvisvar í viku eða sjaldnar. Sú meginsteftna hefur verið mörkuð að útibúin verði handbókasöfn og ritakostur þar ekki til útláns. Þau skulu einkum þjóna kennurum og sérfræðingum en stúdentum verði fremur beint í Þjóðarbiblíothöfu. Bókastofa í guðfræði í aðalbyggingu Háskólans var lögð niður í janúar og í september var meginhluti safnkosts í bókastofu kennara í Árnagarði fluttur í Þjóðarbiblíothöfu. Í árslok voru eftirfarandi útibú starfrækt.

Askja. Tímarit og uppsláttarrit í jarðfræði, landafræði og líffræði.

Árnagarður. Lokuð bókastofa hugvísindadeildar á 3. hæð, ætluð kennurum og nemendum í MA eða doktorsnámi í íslenskum fræðum.

Hagi við Hofsvallagötu. Bókastofa lyfjafræðideildar er handbókasafn kennara og nemenda í lyfjafræði og handbókasafn starfsmanna Rannsóknarstofu í lyfjafræði.

Lögberg. Bókasafn lagadeildar í Lögbergi.

Norræna húsið. Bókasöfn sem tengjast kennslu í norrænum tungumálum eru til húsa á skrifstofum

viðkomandi lektors (danska, finnska, norska og sænska) í Norræna húsinu.

Nýi Garður. Bókastofa enskukennslu á 2. hæð er handbókasafn kennara og nemenda í enskuskor. Bókastofa Hugvísindastofnunar á 3. hæð er lokað handbókasafn kennara í hugvísindadeild.

Raunvísindastofnun Háskólans, Dunhaga 3. Handbóka- og tímaritasafn starfsmanna stofnunarinnar.

Verkfræði- og raunvísindadeild, VR-II. Bækur og tímarit á sviði verkfræði og raunvísinda.

VR-III er handbóka- og tímaritasafn kennara í raunvísindum.

TÍMARITAHALD

Tímaritahald sér um innkaup og umsýslu tímarita fyrir HÍ. Ákvörðun um hvaða efni er keypt er að mestu hjá kennurum HÍ og miðast við það fé sem einstakar deildir ákveða til ritakaupa (sjá bls. 32). Aðgangur að tímaritaefni, hvort sem er fyrir háskólasvæðið eingöngu eða landið í heild, eykst stöðugt vegna samninga við útgefendur, og í nokkrum tilvikum fræðafélög, um kaup á mörgum tímaritum í einu. Á árinu voru 404 tímaritaáskriftir greiddar fyrir HÍ og 343 af ritakaupafé safnsins, samtals 747 titlar. Áskriftum hefur fækkað um 124 titla frá fyrra ári þótt heildarkostnaður hafi aukist umtalsvert. Að auki koma mörg tímarit að gjöf eða í ritaskiptum. Safnið tekur þátt í kostnaði við Landsaðgang og greiddi um 3,4 millj. kr. á árinu, þ.a. um 1,0 millj. kr. vegna gagnasafna og um 2,4 millj. kr. vegna tímaritasafna.

TÍMARITASKRÁ A– Ö

Safnið notar kerfið *TDnet* til að hafa umsjón með tímaritum og í þeirri skrá, *Tímaritaskrá A–Ö*, er nú aðgangur að rúmlega 23 þúsund titlum. Annars vegar er um að ræða erlend tímarit í landsaðgangi (u.þ.b. 14.500 titlar), séráskriftir safnsins og fjölda ritrýndra tímarita sem eru öllum opin. Hins vegar eru í skránni rafræn íslensk tímarit, einkum þau sem eru í *tímarit.is*, og upplýsingar um prentuð tímarit í áskrift safnsins frá og með 2004 ásamt tengingu við Gegni. Einnig eru efnisyfirlit prentaðra tímarita tengd þegar þess er kostur. Uppflettingar í tímaritaskránni voru samtals 46.489 á árinu.

Notendur á háskólanetinu geta ennfremur sett upp eigið svæði „Mínar síður“, myndað safn með upphaldstímaritunum sínum sem þeir getað skoðað og leitað að efni í (article search), pantað árveknipjónustu og millisafnalán. Leitarkerfið *Searcher/analyzer* sem einnig er frá *TDnet* hefur verið í notkun frá árinu 2006. Það gerir kleift að

leita samtímis í fleiri en einu gagnasafni, svonefnd samleit.

ALPJÓÐLEGT BÓKNÚMER ISBN

Fjöldi nýrra forlagasraða var 63 og er fjöldi íslenskra forlagasraða frá upphafi 1.080. Til einstaklinga var úthlutað 113 stökum númerum og er heildarfjöldi þeirra frá upphafi 1.670. Heildarskrá yfir íslenska útgefendur var uppfærð og send til alþjóðaskrifstofu ISBN í júní 2009 og innheldur hún 1.143 færslur.

ALPJÓÐLEGT TÍMARITSNÚMER ISSN

Alls var 41 ISSN númeri úthlutað á árinu. Þar af voru 11 fyrir tímarit í rafrænni útgáfu en 95 rafræn íslensk tímarit hafa fengið ISSN númer frá upphafi. Heildarfjöldi færslna fyrir íslensk tímarit í ISSN skránni er 1.399.

MILLISAFNALÁN

Heildarfjöldi beiðna var 4.320 og af þeim voru afgreiddar 3.933 eða 91,04%. Vegna aukins kostnaðar vegna gengisfalls krónunnar voru gerðar ýmsar breytingar til að lækka kostnað en

til þess þurfti að beita flóknari aðferðum en áður. Fjöldi beiðna er sambærilegur fjölda undan-genginna tveggja ára, en enn dregur úr greina-pöntunum frá erlendum söfnum en umsýsla með bókalán eykst nokkuð á hverju ári. Úr ritakosti safnsins voru samtals afgreidd 1.566 gögn á árinu. Alls voru afgreiddar 914 greinar, þar af 450 til innlendra bókasafna, 155 til erlendra safna og 309 greinar í greinaþjónustu til starfsmanna HÍ, nemenda í HÍ og almennra lánþega. 652 bækur voru sendar úr ritakosti safnsins til annarra safna, þar af 595 til innlendra safna og 57 til erlendra safna. Auk þess útvegaði safnið einu erlendu safni bók frá öðru íslensku bókasafni. Til safnsins bárust alls 2.367 gögn frá öðrum söfnum. Þar af bárust 1.130 greinar, einkum í samvinnu við NORDKVIK bókasöfnin og Subito í Þýskalandi. Greinar sem bárust ókeypis til safnsins voru 501 eða 44,57% allra aðfenginna greina. Bækur sem bárust frá öðrum söfnum voru alls 1.237 talsins og er þar um nokkra aukningu að ræða eða tæp 15%. Flestar, þ.e. 349 komu frá Danmörku, frá innlendum söfnum komu 310 talsins og frá Svíþjóð komu 274 bækur.



Opnun sýningar um Einar H. Kvaran.

ÚTLÁNADEILD

Útlánadeild sér um lánastarfsemi safnsins, sér um aðföng til sviðsins og flokkun, skráningu, lyklu og frágang ritakostsins. Deildin starfrækir m.a. námsbókasafn fyrir HÍ, varðveitir safn lokaritgerða nemenda við HÍ og sér um almenna upplýsingaþjónustu á 2., 3. og 4. hæð. Deildin hefur jafnframt umsjón með lesrýmum og úthlutun lesherbergja.

NOTENDAÞJÓNUSTA AFGREIÐSLA

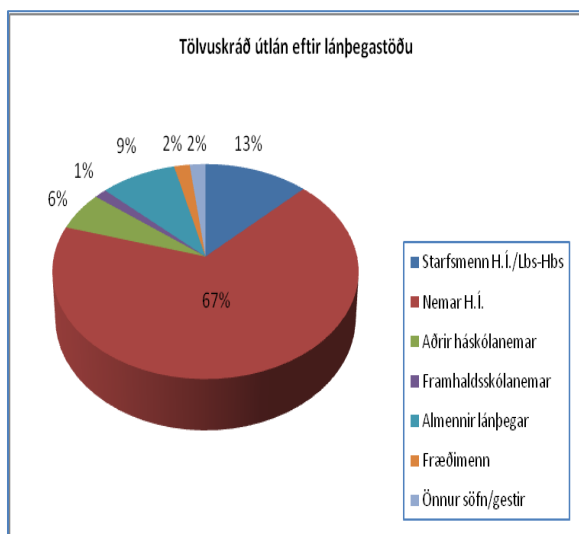
Vaktstöðvar útlánadeildar í safninu eru fjórar. Á 2. hæð er almenn afgreiðsla. Á 3. hæð eru veittar upplýsingar um blaða- og tímaritakost safnsins og lokaritgerðir nemenda við HÍ. Á 4. hæð eru veittar upplýsingar um bókakost safnsins, og veitt þjónusta við notendur tón- og myndsafns. Þar er og námsbókasafn á opnu rými. Í kjallara eru afgreidd rit sem safngestir biðja um úr geymslum.

AFGREIÐSLUTÍMI

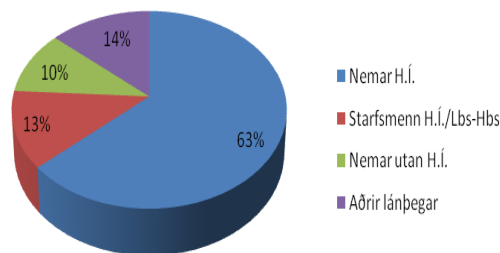
Safnið var opið tæpa 80 tíma á viku yfir vetrartímann. Sumartími var í gildi frá 16. maí til 31. ágúst og var safnið þá opið 44 tíma á viku. Sami afgreiðslutími var einnig frá 19. desember 2009 til 10. janúar 2010. Frá 24. apríl til 10. maí og 27. nóvember til 13. desember var afgreiðslutíminn lengdur um 6 tíma á viku vegna próftlesturs.

ÚTLÁN OG INNHEIMTA

Lánþegar voru alls 8.018 í lok árs en tölvuskráð útlán voru 67.729. Þar af voru útlán í Lögbergi 1.799, í námsbókasafni 4.449 og í tón- og myndsafni 1.821. Handskráð útlán í VRÍI voru 513 og útlán alls voru því 68.242. Á eftirfarandi kökuritum sjást helstu hópar lánþega og hvernig útlán skiptast milli þeirra.



Dreifing lánþega með gild skirteini í árslok



Innheimta vanskilagagna gengur mjög vel eftir að samstarf hófst við Intrum á Íslandi. Á árinu voru 20 mál send til Intrum.

ÚTGÁFA

Nokkur útgáfa á bæklingum á sér stað innan deildarinnar og eru þeir helst ætlaðir lánþegum safnsins.

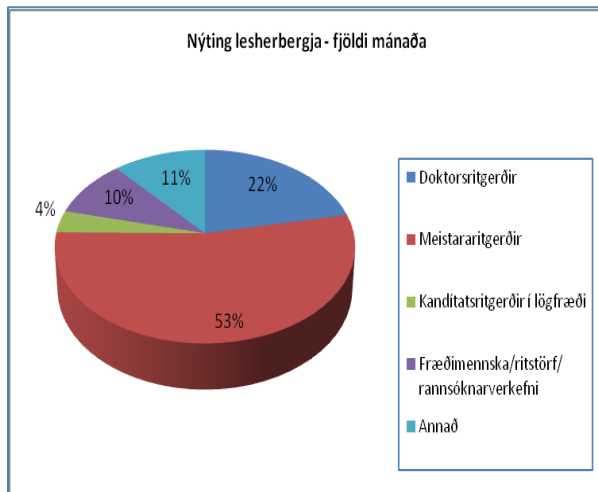
RITAKOSTUR

Flest rit útlánadeildar eru á opnu rými á 4. hæð safnsins en hluti ritakostsins er í geymslum í kjallara hússins og í Mjódd. Ekki eru öll rit lánuð út og má þar nefna rit sem gefin voru út fyrir 1910, tímarit, handbækur, barnabækur, þýdda reyfara, smáprent og að sumu leyti stofnanaprent.

LESRÝMI

Í safninu eru um 700 sæti fyrir þá sem vilja hafa afnot af gögnum safnsins með einum eða öðrum hætti. Á 3. og 4. hæð er almennt lesrými með 408 lessætum við borð, þar af 25 til 30 sæti í hópinnuherbergjum. Þar eru einnig rúmlega 80 lágsæti bæði við lágborð og í tón- og myndsafni. Lesrýmið er mest notað af nemum HÍ og er því nýting eðlilega mest á próftímum. Einnig er góð nýting meðan kennsla stendur yfir. Í safninu eru 28 lesherbergi sem safngestir geta fengið afnot af til ákveðins tíma. Mikil eftirspurn er eftir þessum herbergjum og eru þau nánast fullnýtt allt árið. Alls

hafði 81 safngestur afnot af lesherbergi á árinu (sjá kökurit). Eitt lesherbergi er ætlað fötluðum og annað sjónskertum til almennrar notkunar.



TALNINGAR

Til að fylgjast með nýtingu lessæta á 3. og 4. hæð er fjöldi gesta talinn reglulega, þ.e. á kvöldin, um helgar og að degi til í fyrstu viku hvers mánaðar. Niðurstöður koma fram í línuritum á bls. 34.

NÁMSBÓKASAFN

Námsbókasafn er safn bóka, ljósrita og annars efnis sem kennarar við HÍ hafa óskað eftir að sé aðgengilegt nemendum í tengslum við tiltekin námskeið sem eru kennd við Háskólann. Efnið er þá sett í hillur merktar viðkomandi námskeiði og lánstíminn takmarkaður. Námsbókasafnið er er í opnu rými á 4. hæð safnsins og er einungis starfrækt að vetri til. Gögn námsbókasafnsins eru ýmist til notkunar á staðnum, á dægurláni, þriggja daga láni, vikuláni eða tveggja vikna láni. Á vormisseri voru skráð 113 námskeið og haustmisseri 134, það mesta til þessa. Ótalin eru námskeið þar sem aðeins er um að ræða ítarefni í möppum frá kennurum en sú notkun námsbókasafns færir stöðugt í aukana. Kennarar á Hugvísindasviði og Félagsvísindasviði nota námsbókasafnið áberandi mest. Á árinu voru 141 námskeiðanna kennd á Hugvísindasviði og 92 á Félagsvísindasviði. Önnur svið sem voru með bækur á námsbókasafninu voru Heilbrigðisvísindasvið (13), Verkfræði- og náttúruvísindasvið (5) og Menntavísindasvið (3).

Útlán úr námsbókasafni voru 4.449 á árinu. Misjafnt er hvort kennarar vilji hafa efni í námsbókasafni til útláns eða aðeins til notkunar á staðnum. Æ fleiri kennarar velja síðari kostinn. Þá hafa fleiri kost á að lesa ritin en ef þau eru lánuð út.

ERLEND SKRÁNING, LYKLUN OG FLOKKUN

Meginverkefni einingarinnar er flokkun, lyklun og skráning á erlendu efni sem keypt er fyrir deildir HÍ og safnið ásamt efni sem berst í bótagjöfum og í ritaskiptum. Einnig sér einingin að hluta til um flokkun og lyklun á erlendum ritauka þjóðdeildar og skráningu og lyklun á námsritgerðum frá HÍ. Starfsmenn vinna með skráningarráði Gegnis og taka að auki þátt í kennslu á vegum Landskerfis bókasafna.

Á árinu var unnið að ýmsum lagfæringum og leiðréttingum svo sem sameiningu efnisorða, sameiningu færslna fyrir tvískráð efni og sameiningu ritraða í Gegni. Einnig fór fram nafnmyndavinna vegna lokaritgerða. Þá var flokkað og skráð mikið magn erlendra nótnabóka, sem nú eru aðgengilegar í tón- og myndsafni. Tekið var þátt í kennslu á vegum Landskerfis bókasafna og dregnar út færslur úr Gegni fyrir *Index Translationum* hjá Unesco yfir þýtt efni og efni útgefið á Íslandi. Efni frá Tungumálamiðstöð HÍ var flokkað og skráð. Aðeins er hægt að vinna við þetta efni utan skólaársins og sú ákvörðun hefur verið tekin að flokka og skrá efni á einu tilteknu tungumáli á ári. Í þetta sinn var tekið fyrir efni á dönsku, bæði bækur og kvikmyndir. Þá var einnig á árinu flokkað og skráð efni fyrir Finniska lektoratið og Norska lektoratið í Norræna húsinu.

AÐFÖNG

Einingin annast uppbyggingu ritakosts í þágu háskólanáms og rannsókna í samvinnu við háskólakennara. Um er að ræða val og kaup á bókum og öðru efni, svo sem kvikmyndum og rafrænu efni. Hún hefur einnig umsjón með ritaskiptum við nokkrar erlendar stofnanir og sér um móttöku og úrvinnslu gjafa er safninu berast.

RITAKAUP HÍ

Árið 2009 var fjárveiting frá einstökum sviðum eða deildum Háskóla Íslands til safnsins vegna ritakaupa sem hér segir: Félagsvísindasvið 18,9 millj. kr., Hugvísindasvið 7 millj. kr. og Verkfræði- og náttúruvísindasvið 15,6 millj. kr. Frá Heilbrigðisvísindasviði kom fjármagn til ritakaupa frá lyfjafræðideild, sálfræðideild og tannlæknadeild, samtals 3,6 millj. kr. Heildarupphæðin er 45,1 millj. kr. Þessu fé er ráðstafað í tímarit, bækur og önnur gögn á fræðasviðum Háskóla Íslands í náinni samvinnu við háskólakennara eða bókasafnsfulltrúa. Kostnaður vegna séráskrifta einstakra deilda HÍ að stafrænum gögnum var um 6,7 millj. kr. Að auki greiddi HÍ miðlægt um 33,7 millj. kr. vegna Landsaðgangs að stafrænum tímaritum.

GJAFIR

Safninu bárust margar góðar gjafir á árinu. Af íslenskum bókaöfnum ber að nefna veglega gjöf Sálarrannsóknafélagsins, bækur séra Ólafs Skúlasonar gefnar af ekkju hans Ebbu Sigurðardóttur og bækur Sigurðar A. Magnússonar, rithöfundar. Önnur góð gjöf voru bækur frá Ingibjörgu Hafstað, einkum skáldskapur. Bókasafn Kvinnalists og tímaritsins Veru gaf Landsbókasafni safnkost sinn.

Sjötta árið í röð gaf The Japan Foundation safninu bækur til styrktar japönskukennslu við H.Í. og Konfúsíusarstofnun gaf safninu bækur annað árið í röð. Goethe Institut og svissneska menningarstofnuninni Pro Helvetia hafa einnig árlega gefið safninu góðar bækur. Bóksala stúdenta gefur safninu reglulega góðar bækur og ýmsir kennarar eru einnig örlátir við safnið.



Opnun sýningar um Harald Níelsson.

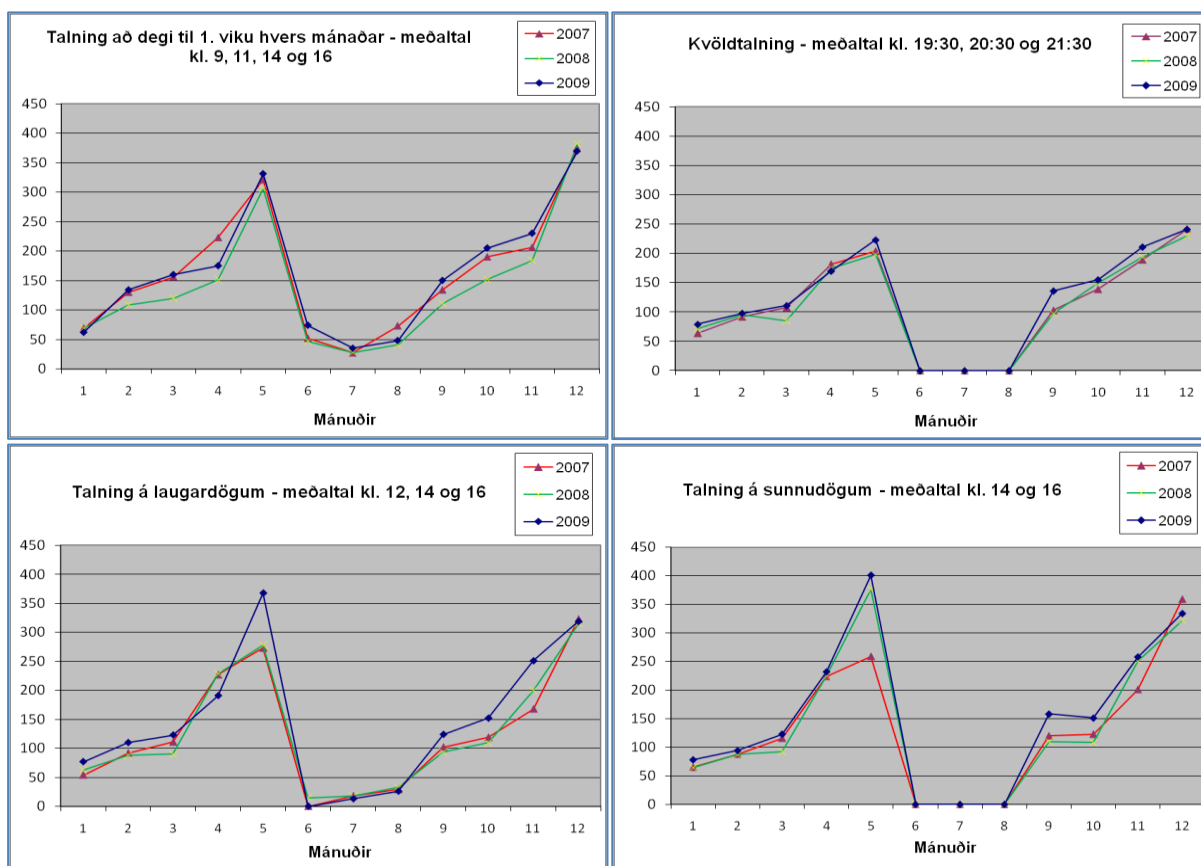
ÁRSTÖLUR

Í lok árs eru teknar saman og birtar tölur um notendur og þjónustu við þá. Einnig tölur um safnkost, aðföng og ýmsa rekstrarþætti, svo sem starfsemi myndastofu og bókbands, um starfsmenn og fjárhag safnsins. Nokkrar breytingar hafa verið gerðar á framsetningu tölfræði undanfarin ár, bæði til einföldunar og í takt við breytta starfsemi safnsins.

NOTENDUR OG ÞJÓNUSTA

Notendur safnsins eru bæði þeir sem koma í safnið og þeir sem nota vefi safnsins. Lesendur á lessal handritadeildar og þjóðdeildar eru taldir en þar sem ekki er hægt að telja þá sem koma í safnið eru notendur á opnum rýmum 3. og 4. hæðar taldir fyrstu viku hvers mánaðar. Á virkum degi á próftíma eru um 400 notendur á 3. og 4. hæð þegar flest er.

TALNING Á FJÖLDA GESTA Á 3. OG 4. HÆÐ SAMANBURÐUR 2007 TIL 2009



NOTKUN Á VEFJUM SAFNSINS

	Notendur		Flettingar	
	2008	2009	2008	2009
timarit.is	93.348	163.545	1.811.484	4.654.560
landsbokasafn.is	137.845	141.692	690.328	580.316
skemman.is		67.774		673.272
vefsafn.is		17.143		205.711
doktor.bok.hi.is	14.064	16.342	52.832	52.974
utgafuskra.is	10.343	11.844	22.990	24.982
jonashallgrimsson.is	10.294	11.206	51.300	44.591
kort.bok.hi.is	13.982	8.275	103.541	76.657
sagnanet.is	8.710	8.001	21.490	18.774
hask.bok.hi.is	3.693	3.113	75.202	59.613
kvennasogusafn.is	2.326	1.436	9.849	6.019
hvar.is (Landsaðgangur)	91.840	93.524	300.835	299.830
Samtals	386.445	543.895	3.139.851	6.697.299

Tölur um notkun á vefjum safnsins eru unnar úr gögnum Modernus sem sér um virka vefmælingu fyrir yfir hundrað íslenska vefi. Safnið heldur úti ellefu vefjum en hvar.is er vefur Landsaðgangs að stafrænum gagna- og tímaritasöfnum. Vefirnir Vefsafn og Skemman bætast nýir við árið 2009.

Hægt er að bera umferð um vefina saman milli ára fyrir alla vefina nema Skemmuna og Vefsafnið. Án þeirra er aukningin um 20% og er það einkum vegna þess að umferð á vefnum timarit.is hefur aukist um 43% frá 2008. Ef Skemman og vefsafnið eru tekin með er heildaraukningin um 35% milli ára.

NOTKUN Á STAFRÆNUM GAGNA- OG TÍMARITASÖFNUM

	2006	2007	2008	2009
Samtals sóttar greinar í Landsaðgangi ¹	722.139	850.871	837.105	892.277
Samtals sóttar greinar í gagnasafn Morgunbl. ²	51.655	58.000	625.525	667.546
Samtals sóttar greinar í séráskriftum HÍ ³			18.300	18.682
Samtals sóttar greinar	773.794	908.871	1.480.930	1.578.505

FJÖLDI LÁNÞEGASKÍRTEINA

	2006	2007	2008	2009
Nemar HÍ	3.229	2.889	3.268	5.079
Starfsmenn HÍ og Lbs-Hbs	578	606	933	1.005
Nemar utan HÍ	889	799	715	843
Aðrir lánþegar	1.099	924	963	1.087
Samtals	5.795	5.218	5.879	8.014

LESTRARSALUR HANDRITAEILDAR OG ÞJÓÐEILDAR

¹ Í ársskýrslu Landsaðgangs á vefnum hvar.is er að finna nánari upplýsingar um notkun á stafrænu söfnunum.

² Það hefur reynst erfitt að fá áreiðanlegar upplýsingar um notkun frá nokkrum birgjum sem leggja til efni í Landsaðgang. Stökkið í notkun á greinasafni Morgunblaðsins (3 ára og eldra efni sem er í Landsaðgangi) miðað við 2007 skýrist af því að seint á árinu 2007 kom í ljós að sóttar greinar voru ekki taldar nema að óverulegu leyti. Úr þessu var bætt og það ásamt ýmsum aðgerðum Árvakurs hf til að auka notkun á greinasafninu skýrir aukninguna. Ef notkun á greinasafni Morgunblaðsins er undanskilin var aukning á fjölda sóttara greina í Landsaðgangi á árinu um 6,6 %.

³ Tölur um notkun á séráskriftum HÍ ná aðeins til hluta safnanna en ekki er hægt að fá tölur úr þeim öllum (sjá bls. 28).

Fjöldi gesta	2006	2007	2008	2009
Samtals	8.120	7.270	7.010	7.350

ÚTLÁN

	2006	2007	2008	2009
Útlánadeild – Þjóðarbókhlaða og útibú				
Stúdentar HÍ	40.913	39.751	38.916	45.436
Starfsmenn HÍ og Lbs-Hbs	7.989	8.175	8.095	8.505
Nemar utan HÍ	5.480	5.183	4.212	5.025
Aðrir lánþegar	8.335	8.767	9.374	8.760
Samtals	62.717	61.876	60.597	67.729
Þjóðdeildarefni lánað á lestrarsal	9.668	8.812	9.323	9.444
Handrit lánuð á lestrarsal	3.097	2.968	3.344	3.868
Tón- og myndsafrn				
Hljóðrit – útlán	129	213	103	48
Myndefni – útlán	887	910	904	1.170
Tölvugögn – útlán	46	110	121	56
Nótur – útlán (fyrst talið 2008)			244	100
Myndefni – áhorf	811	856	312	257
Hljóðrit – hlustun	677	667	280	174
Samtals	15.315	14.536	14.631	15.117
Heildarútlán	78.032	76.412	75.228	82.846

MILLISAFNALÁN

	2006	2007	2008	2009
Til bókasafnsins				
Bækur, filmur o.fl.	1.112	1.093	1.062	1.237
Ljósrit	2.237	1.452	1.388	1.130
Frá bókasafninu				
Bækur, filmur o.fl.	517	595	662	652
Ljósrit	957	795	888	914
Samtals	4.823	3.935	3.994	3.933
Millisafnalán til handritadeildar	43	23	20	24
Millisafnalán frá handritadeild	36	154	71	90
Samtals í handritadeild	79	177	91	114
Millisafnalán í heild	4.902	4.112	4.085	4.021

PRENTUN OG LJÓSRITUN SAFNGESTA

Fjöldi blaðsíðna	2006	2007	2008	2009
Prentun	194.227	196.412	322.656	403.526
Ljósritun	467.602	363.758	372.821	455.213

UPPLÝSINGAÞJÓNUSTA

	2006	2007	2008	2009
Fjöldi gesta á safnkynningum				
Frumkynningar fyrir HÍ	1.190	1.221	1.051	1.490
Framhaldskynningar fyrir HÍ	680	827	768	1.037
Aðrir	104	356	195	159
Samtals	1.974	2.404	2.014	2.686
Fjöldi safnkynninga				
Frumkynningar fyrir HÍ	41	29	44	36
Framhaldskynningar fyrir HÍ	43	47	58	54
Aðrir	8	21	11	17
Samtals	92	97	113	107
Bæklingar				
Nýir	5	2	2	5
Endurútgáfa	37	39	12	25
Samtals	42	41	14	30
Fyrirspurnir	2006	2007	2008	2009
Upplýsingadeild				
Tölvupóstur	326	498	423	607
Í síma eða á staðnum	101	98	91	214
Heimildaleitir	27	25	25	30
Tón- og myndsafn	60	53	21	29
Þjóðdeild		31	42	32
Samtals	514	705	602	912



Fyrsta ryksuga safnsins sem var sýnd á sýningu í tilefni af 100 ára afmæli Landsbókasafns.

SAFNKOSTUR OG REKSTUR

AÐFÖNG

Skylduskil ⁴	2006	2007	2008	2009
Bækur (rit skráð sem bækur)	6.227	6.325	7.794	7.349
Tímarit (hefti)	8.352	9.131	8.626	8.598
Blöð (tölublöð)	7.913	9.601	7.602	5.592
Ársskýrslur	883	648	580	630
Veggspjöld	579	897	583	456
Landakort	51	98	77	68
Smælki	9.000	8.660	9.560	9.000
Hljóðrit ⁵	870	887	680	750
Myndbönd og mynddiskar ⁶	39	52	72	72
Hljóðbækur	215	120	31	120
Margmiðlunardiskar/tölvugögn			2	3
Stafrænt efni (PDF-skrár)				2.492
Vefsöfnun – fjöldi skjala í þúsundum	2006	2007	2008	2009
Heildarsafnanir	80.448	77.495	153.540	228.886
Vikulegar safnanir	22.960	42.640	49.289	93.088
Atburðasafnanir	19.282	25.871	0	36.658
Samtals fjöldi skjala í þúsundum	122.690	145.946	202.829	358.632
Önnur aðföng	2006	2007	2008	2009
Bækur, keyptar	2.275	3.085	2.923	1.837
Bækur, gjafir/ritaskipti	3.507	3.029	3.534	3.829
Erlend tímarit, keypt í Lbs-Hbs	820	758	737	624
Erlend tímarit, keypt af stofnunum HÍ	50	50	56	52
Erlend tímarit, gjafir/ritaskipti	720	680	550	500
Eldri árgangar tímarita	250	387	175	129
Íslensk tímarit, keypt	88	103	124	123
Íslensk tímarit, gjafir	30	35	45	47
Hljóðrit, keypt ⁷	165	93	58	88
Hljóðrit, gjafir	9	30	2	12
Myndbönd og mynddiskar, keypt	146	146	264	291
Myndbönd og mynddiskar, gjafir	36	122	122	21
Aðföng handritadeildar	68	55	41	61

⁴ Hér eru talin þau þrjú eintök sem varðveitt eru í Lbs-Hbs af bókum, dagblöðum, hljóðbókum og margmiðlunardiskum en tvö eintök eru varðveitt af smælki og veggspjöldum. Tölur um smælki eru áætlaðar.

⁵ Um er að ræða 257 titla en í flestum tilfellum berast 3 eintök af hverjum titli og er eitt þeirra varveitt í Amtsbókasafninu á Akureyri. Hér eru taldir með 134 titlar sem einstaklingar, kórar og hljómsveitir hafa gefið út á eigin vegum.

⁶ Þ.e. titlar.

⁷ Um er að ræða 67 titla. Þar af tilheyra 64 Islandica extranea.

MYNDASTOFA

	2006	2007	2008	2009
Fjöldi örfilma (dagblöð) ⁸	0	111	0	0
Stafrænar myndir (fjöldi blaðsíðna) ⁹				
- Blöð og tímarit	385.201	531.508	651.436	543.777
- Bækur	1.794	120	4.136	7.807
- Handrit	11.178	3.037	16.697	82.335
Samtals fjöldi blaðsíðna	398.173	533.655	672.269	633.919

BÓKBANDSVERK

	2006	2007	2008	2009
Einingar	41.805	41.030	42.908	54.865

ALÞJÓÐLEG BÓK- OG TÍMARITSNÚMER

ISSN-tímaritsnúmer	2006	2007	2008	2009
Fjöldi stakra númera	80	78	41	41
ISBN-bóknúmer				
Fjöldi forlagsaða	32	63	74	63
Fjöldi stakra númera	111	165	178	113

YFIRLIT YFIR ÁRSVERK STARFSMANNA SKIPT Á STARFSEININGAR¹⁰

	2006	2007	2008	2009
Skrifstofa landsbókavarðar	6,00	6,00	7,50	8,50
Húsrekstur	4,25	4,00	4,25	4,25
Tölvuþjónusta	3,50	4,00	4,00	5,00
Handritadeild	7,15	6,75	5,00	5,00
Þjóðdeild	20,58	21,15	20,75	18,03
Bókband og viðgerðarstofa	5,00	4,00	4,00	4,10
Kvennasögusafn Íslands	1,00	1,00	1,00	1,00
Myndastofa	4,17	5,17	4,67	4,67
Varaeintakasafn	1,00	1,00	0,70	0,80
Útlánadeild	17,65	17,20	19,16	18,17
Upplýsingadeild	11,00	11,00	9,70	8,20
Landsaðgangur	1,00	1,00	1,00	1,00
Útibú	1,40	1,03	1,25	0,80
Samtals ársverk	83,70	82,30	82,98	79,52
Flokkun starfsmanna (ársverk)	2006	2007	2008	2009
Bókasafnsfræðingar	32,40	28,90	30,05	25,60
Bókaverðir með háskólapróf	23,78	24,20	22,00	27,23
Aðrir bókaverðir	12,10	15,13	14,01	10,87
Aðstoðar- og skrifstofufólk	7,42	7,77	8,52	7,92
Aðrir starfsmenn	8,00	6,30	8,40	7,90
Samtals stöðugildi	83,70	82,30	82,98	79,52

⁸ Árið 2005 hætti safnið að mynda safnefni á örfilmur en árið 2007 voru gerð afrit samkvæmt pöntun erlendis frá.

⁹ Í Amtsbókasafninu á Akureyri voru myndaðar 265.009 bls. og 407.260 bls. í Þjóðarbókhöfðu.

¹⁰ Í byrjun árs fluttist sýningarhald frá handritadeild og vefumsjón frá upplýsingadeild til skrifstofu landsbókavarðar.

REKSTRARGJÖLD (Í ÞÚS. KRÓNA)

	2006	2007	2008	2009
Laun	344.731	367.001	407.999	404.475
Ritakaup	121.732	158.247	166.322	262.153
Önnur gjöld	146.782	190.516	224.034	267.698
Samtals	613.245	715.764	798.355	934.326
Hlutfallstölur	2006	2007	2008	2009
Laun	56,2	51,3	51,1	43,3
Ritakaup	19,9	22,1	20,8	28,1
Önnur gjöld	23,9	26,6	28,1	28,6

REKSTRARREIKNINGUR (Í ÞÚS. KRÓNA)

Tekjur	2008	2009
Framlag Háskóla Íslands til ritakaupa	29.776	48.451
Innheimt vegna Landsaðgangs að stafrænum gögnum og tímaritum	99.630	108.146
Aðrar tekjur	52.736	64.548
Af fjárlögum	635.938	725.874
Samtals	818.080	947.019
Gjöld		
Laun	407.999	404.475
Rekstur húsnæðis	108.302	119.892
Ritakaup	43.695	70.344
Landsaðgangur að stafrænum gögnum og tímaritum	122.727	191.809
Kostnaður vegna bókasafnskerfa (Landskerfi bókasafna og fleira)	18.351	19.359
Rekstur tölvu- og tækjabúnaðar	25.508	26.248
Önnur gjöld	71.873	102.199
Samtals	798.355	934.326
Rekstrarafgangur	19.725	12.693



Bókhlaðan – best af öllu.